Kemalettin Tuğcu

# BABAMIN GÜNAHI

Kurtuluş
Yayınları

Çocuk Romanları 11

KEMALETTİN TUĞCU

# Babamın Günahı

Kurtuluş Yayınları
Gazi Mustafa Kemal Bulvarı, 122 Tel: 29 48 27 – 29 38 08 Ankara

# Çocuk Romanları

## KEMALETTİN TUĞCU

KEMALETTİN TUĞCU'nun eserleri,
Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye
Dairesi tarafından okullara tavsiye edilmiştir.
(Tebliğler Dergisi, 11 Temmuz 1977 - No: 1942)

1 – KARANLIKTA BİR ÇOCUK
2 – EVLATLIK
3 – İSTANBUL SOKAKLARI
4 – KÜÇÜK BESLEME
5 – ANNESİZLER
6 – ORMANDAKİ İHTİYAR
7 – KÜÇÜK SANATÇI
8 – MAHALLENİN SEVGİLİSİ
9 – BEKÇİBABA
10 – KIZ ARKADAŞIM
11 – BABAMIN GÜNAHI
12 – GECEKONDU KIZI
13 – KİMSESİZLER
14 – İHTİYAR ÖĞRETMEN
15 – KAPI YOLDAŞLARI
16 – DENİZ ÇOCUĞU
17 – KÜÇÜK GÖÇMEN
18 – ÜVEY ANNE
19 – KÜSKÜN ÇOCUKLAR
20 – KÖYDEKİ EVİMİZ

Basıldığı yer : Kurtuluş Ofset Matbaası, Ankara 1977

# Babamın Günahı

BABAM BENİM İÇİN en güçlü, en yetenekli, kimseden korkusu olmayan, herşeyi yapabilen, üstün bir insandı. O benim için bütün iyi varlıkları kendisinde toplamış, olgun bir insan olduğu kadar da iyilik ve şefkat kaynağı idi. Bana göre onun yaptığı her şey iyi olurdu, onun sözleri doğruydu ve onun beğenmediği yanlış şeylerdi.

İlk çocukluk yaşantımda çevremde ve içimde de bir eksiklik vardı. Ben birisini arar gibiydim. Dilim varıp da söylemiyordum, ama bunu içimde duyuyor ve bu eksikliği babamın sevgisiyle doldurmak için ona daha çok sokuluyordum.

Akşam yemeklerinden sonra babam

— Erol, artık yatalım mı? derdi.

Ben ona sokulur, onun sıcağını yanımda duyarak uyurdum. Susarsam kalkıp bana su verir, üzerimi örter, bazen sarılırdı. Gece, karanlıkta onunla konuştuğum olurdu.

Sokaktaki bir gürültüyü ona sorardım. Bir köpeğin havlamasının nedenini öğrenmek isterdim. Salondaki saatin kaçı vurduğunu sorardım. Belki sayıları bilemeyecek kadar küçüktüm.

Dairemizde ihtiyar bir kadın vardı. Çoğu zaman beyaz, topuklarına kadar uzun bir entari giyer, beline bir kuşak bağlardı. Bu kuşağın bir tarafında hep bir deste anahtar sarkardı. Ona Halime kalfa derlerdi. Bir ahçı, bir de genç hizmetçi vardı.

Biz kimse ile görüşmeye gitmediğimiz gibi bize de gelen olmazdı.

Babam tüccardı. Yazıhanesi vardı. Özel arabasıyla gidip gelir, bu arabayı kendisi kullanırdı.

Arada bir, babamla beraber bir kadın gelirdi. İçinde dosyalar bulunan bir çanta taşır, yemekten sonra salonda veya pazar günleri gündüz bir masa başında çalışırlardı.

Bu kadının adı Suzan'dı. Babam onu Suzi diye çağırırdı. Suzi de ona daima Beyefendi, derdi. Suzi her gelişinde bana pille işleyen bir otomobil, bir vinç veya bir uçak getirirdi.

Bu Suzi zaman buldukça beni kucağına alır, okşar, sofrada yemek yememe dikkat eder, sesini tatlılaştırarak benimle konuşurdu.

Bu Suzi geldiği zaman Halime hanım hep surat eder, onun gelişinden memnun olmaz, ama ses çıkarmazdı da.

Yaşım ilerledikçe babam :

— Kalfa, derdi. Bugün kâtip gelecek, çalışmamız lâzım. Yıl sonu bu. Kuzum yemeklere dikkat ediver, derdi.

Anlaşılırdı ki o gün ve tabii o gece Suzi'ye evinde mıştı. Dairede pek ağırbaşlı ve teklifli davranırdı.

Apartmandaki diğer komşularla da görüşmezdik. Dairenin içi daima sessiz ve neşesizdi.

Dairede televizyon, radyo, kitap gibi eğlendirici ve yemediği yemekler çıkartılacaktı. Kalfa ahçıya neler yapacağını bildirir, o da :

— Anlaşıldı, yine o tüyü sarı karı gelecek, derdi.

Tüyü sarı kadın Suzi idi. Saçlarını sarıya boyatoyalayıcı araçlar vardı, ama kimsenin canı bunlara el sürmek istemiyordu. Yalnız Suzi geldiği akşamlar babamdan izin alarak televizyonu açar veya pikaba beğendiği bir plak koyardı.

Gün geçtikçe Suzi'nin daireye gelmesi sıklaşıyordu. Ben bir tarafta bir oyuna dalmazsam daima kalfa-

nın yanında bulunurdum. O da dertleşmek için büyük mutfağa iner ve konuşurdu :

— Ahçıbaşı, seninki pijamalarını bırakmış odada.

— Benimki kim Kalfa?

— Kim olacak o tüyü sarı kadın.

— Eee, kalfa bu işin böyle olacağı belliydi. Kancayı taktı bir kere. Kurulu düzen bir ev, yemi suyu hazır. Zaten kadınsız ev susuz değirmen gibidir.

— Erkek değil misiniz, hepinizin köküne kibrit suyu.

— Bana bak kalfa, hangi genç kadın kısmeti çıkar da yeniden evlenmez? Söylesene bana.

— Ahçıbaşı, hanımefendi için söylüyorsan yerden göğe kadar hakkı vardı. Bir koca tarafından istenmemek ne büyük hakarettir bilir misin?

— Bak burada seninle beraberim kalfa. Ben bu konakta ihtiyarladım. Bu kapıya tüysüz delikanlı olarak geldim. Hamdi efendi beni aldı yanına. Yeni evlenmişti. Gelişimden az bir zaman sonra önce Nazmi bey, sonra da Cezmi bey dünyaya geldiler. Onları ellerinden tutup gezdirdim, sonra okullarına götürdüm. Onlar da büyüdüler, evlendiler, çoluk çocuk sahibi oldular. Ben yine bu ocağın başında, elimde kepçe çalışır dururum.

Ahçıbaşı Dursun ağa içini çekmişti. Sonra :

— Burada nur içinde yatsın Hamdi efendinin de büyük suçu var, dedi. Kendisi nasıl gözü kapalı evlendiyse Cezmi beyi de öyle evlendirdi. Eee, artık ailenin eski geliri kalmamıştı. Dışarıdan bir zengin kız almak gerekiyordu. Nazmi bey babasına bildirmeden bir kadın almış. Bu yüzden de araları açılmış, Nazmi bey çıkıp gitmiş, bir kasabada mekân tutmuştu. Ama Cezmi bey daha okuyordu. O da bir sakatlık yapar diye Hamdi bey ona Samiye hanımı aldı.

Kalfa :

— Fena kadın mıydı? dedi.

Ahçıbaşı :

— Güzeldi, terbiyeliydi, yüzüne bakılır bir kızdı. Ama işte Cezmi beye onu babası zorla almıştı.

Ben bu konuşmalardan hiç birşey anlamıyordum. Ama biliyordum ki ortada bir dava var. Bir haksızlık, bir suç, bir aksaklık var, ama nedir?

Ben iştahsız bir çocuktum. Yemek yemezdim. Bu da babamı çok üzerdi. İsterdi ki ben yemekleri kaparcasına yiyeyim. Ben en iyi pişmiş kebaplara, balıklara, tatlılara, böreklere korkarak bakıyordum. Zorla yedi rirlerse yediğimi çıkartırdım. Bu yüzden babam beni doktor doktor gezdirirdi.

Babamın sekreteri Suzi dairemize daha sık gelmeye, pijama, terlik, süveter gibi bazı eşyasını bırakmaya başladığı sırada babam da bana artık bir erkek olduğumu, yalnız bir odada yatmamı söylüyordu.

Aramıza yavaş yavaş bir başkası giriyordu. Ben bu babamı benimle paylaşanla çekişmek istemiyordum.

Yemekte veya salonda pek anlayamadığım bazı nedenlerle babamla sekreterinin sesli sesli gülmelerine katılmıyordum. Hatta onlar böyle gülerken ben onların yanından uzaklaşmak istiyordum.

Onlar bunun farkında olmadıkları gibi, ortaya yeni bir mesele çıkacak diye durmak da istemeyeceklerdi. Ben iki kişinin karşılıklı isteklerine engel olamazdım.

Uzaktan gelen gülüşmeleri dinleyerek uyur veya uyur gibi yapardım. Ama artık dünyada yalnız olduğumu duyuyordum.

Bu durum uzun sürmedi, dairede bazı hazırlıklar yapıldı. Yeni eşya alındı, benim odam Kalfa'nın yattığı odanın yanındaki odaya taşındı. Bana orasını beğendirmek için daha çok yer gördüğünü, daha sessiz olduğunu ve orada, yakında okula gideceğim için daha rahat

ders çalışabileceğimi anlatmak isteyen babama cevap vermedim.

Sonra ben beş yaşlarında kadar olduğum sırada Suzan hanımla babam Cezmi bey evlendiler. Artık bir odada yatıyorlardı. Sık sık geceleri sokağa çıkıyor, geceyarısı dönüyorlardı.

Babam zaman zaman benimle meşgul oluyor, yemek yemem için israr ediyor, iştahsızlığım onun canını sıkıyordu.

Yavaş yavaş dairede sözünü geçirmek isteyen Suzan hanım bir akşam :

— Cezmi bey, yorgun argın geliyorsunuz. Bir de yemek yedireceğim diye uğraşmayınız, karnı acıkınca elbette yer, demişti.

Babam :

— Ben ne yaptığımı biliyorum, diye cevap vermişti.

Suzan hanım :

— Çok fena alıştırılmış çocuk, dedi.

Ertesi günden sonra Halime kalfa beni daha önceden doyurmaya çalıştı. Yediğim kadar yedim. Babam beni yemeğe çağırdığı zaman kalfa :

— Cezmi bey, ben Erol'u doyurdum, siz rahatınıza bakınız, dedi.

Kalfa'nın bu sözlerinde anlamadığım bir gizli işaret var gibiydi. Babam :

— Halime hanım, dedi. Erol benim oğlumdur, onunla meşgul olmak, sırasında kahrını çekmek, üzülmek isterim. Herkesin bunu böyle bilmesi lâzım.

Bu Suzan hanıma karşı bir hatırlatma olmalıydı. Üzerine alınarak sofradan kalkıp gitti. Fakat babam yemeğine devam etti. Hiçbir şey olmamış gibi benimle konuştu.

Suzan hanımın dargınlığı bir hafta sürdü. Babam bu bir hafta içinde benim odama gelip benim karyolamda yattı ve yatarken bana sarıldı, öyle uyudu.

Sonra nasıl olduğunu bilmiyorum. Sözde Suzan hanım hastalanmıştı. Dairedeki hizmetçi bir gece babama haber verdi. Babam da yine odasına gitti.

Bir zaman daha sonra bana bir kardeş geleceğini konuşuyorlardı. Suzan hanım artık çalışmıyordu. Dairede kalıyor, ev hizmetleri ve yemek için kumanda veriyordu.

Yavaş yavaş evin birçok eşyasını değiştirtiyordu. Bunları kendi isteği olarak değil, öyle gerektiğini anlatmaya çalışarak yapıyordu. Odaların duvarlarının renkleri değişti. Salonun takımları başka türlü sıralandı. Hizmetçinin kıyafeti de değişti. O resimlerde görüldüğü gibi başında beyaz bir başlık, dantelalı yaka ile dolaşıyordu.

Dairede pişen yemeklerin adı da yavaş yavaş değişiyordu. Bir gün babam bir aralık emir vermiş olacak ki akşam yemeğinde sebze olarak ebegümeci geldi ortaya.

Suzan hanım birden sinirlendi :

— Dursun, bu çingene yemeğini de nereden çıkarttın? dedi.

Dursun ağa :

— Beyefendi emir verdi, dedi.

Suzan kaşlarını çatarak :

— Apartmanda böyle yemek piştiğini bari komşular duymasın, dedi. Ben ne ağzıma koyarım, ne de mutfağa.

Babam kaşlarını çatarak,

— Bana bak Suzan, dedi. Ebegümeci benim ve ailemin en çok sevdiği sebzelerden biridir. Ayda bir iki defa muhakkak pişer ve yine de pişecektir. Benim ağzımın tadını bozmaya kalkma.

Hizmetçilerin içinde bu çıkışma Suzan hanımı fena halde bozdu. Dişlerini sıktı :

— Kimsenin zevkine karışmam, dedi. Ama bugüne kadar ebegümeci benim babamın evine girmemiştir.

— Baban ağzının tadını bilmemiş olabilir. Ama işin aslı bu değil. Sen kendini yüksek sosyeteye bağlı bir kadın sayıyorsun. Tanıştığın züppe karılarla yapmacık yarışına giriyorsun. Senin alafranga yemek adlarını öğretmeğe kalktığın Dursun efendi bütün Avrupa milletlerinin yemeklerini adlarıyla bilir ve hepsini de çok mükemmel yapar. Bir insan girdiği bir aile ocağının gidişine uymalı ve oraya intibak etmelidir. Ama herşeyi kendi keyfine göre değiştirmeye kalkarsa işler tersine dönebilir.

Ben altı yaşıma bastığım zaman da Suzan hanım bir kız çocuk dünyaya getirdi. Kalfadan duyduğuma göre, hayli kalabalık bir ailesi olduğu halde babamla evlendiği sırada düğününe kimse gelmediği gibi, dünyaya gelen küçük kızı görmeğe gelen de olmadı.

Kızın adını Nazan koydular. Bu çok nazlı anlamına gelirmiş. Ben bu küçük kızdan birşey anlamadım. Ona uzaktan bakıyor, elimi sürmüyordum. Babam onu bir iki defa kucağıma vermek istedi ama ben almadım.

Babamla benim arama böylece bir küçük kız daha girmiş oluyordu. İşte bu sıralarda artık hiç çalışmayan ve ev hanımı olan Suzan hanım kendisine Hanimefendi dedirtmeye başlamıştı. Benim yanımda da kızını babamın kucağına vermek istediği zaman babam :

— Suzan, ortaya bir kıskançlık meselesi çıkartmıyalım demiştim sana, dedi.

Suzan :

— Vallahi Cezmi, dedi. Böyle olduğunu bilseydim...

— Sen hanımefendi oldun, benim beyliğimi de elimden aldın öyle mi? dedi.

— Cezmi Bey, samimiyetimden, yakınlığımdan böyle söyledim.

— Ben senin rastladığın züppe kocalardan değilim. Ben yaşca senden büyüğüm. Ona göre konuş.

Sonra böyle olduğunu bilseydim, dedin. Nenin nasıl olduğunu bilememişsin? Eroldan mı söz ediyorsun? Göze girmek için ona hediyeler almağa kalkan, yemek yedirmek için şaklabanlık yapan sensin. Bu eve yerleştikten sonra ortalığı keyfine göre düzenleyeceğini zannetme.

Suzan hanım hayli kırılmıştı. Kısa bir zaman sonra ortaya yeni bir mesele çıktı. Bir akşam babam Halime hanıma :

— Kalfa, dedi. Herşeyin gittikçe pahalıya çıktığını biliyorum. Ama bir iki ay içinde dairenin, mutfağın masrafı iki katına çıktı.

Halime hanım :

— Hanımefendi ne isterse onu alıyorum Cezmi bey. İki aydır masrafı kendileri görüyorlar.

Babam :

— Yemeklerde de bir değişiklik, bir fazlalık yok, dedi. Aldığınızı bir yere yazardınız. Dairenin hesap defteri kalktı mı ortadan?

— Hanımefendi bilirler efendim.

Babam uzatmamak için sustu ama salonda Suzan hanıma sordu. Aldığı cevap da şu olmuştu

— Babam yerinde adama vardım. Hiç olmazsa geçim sıkıntısı çekmiyeyim.

Babam hayli gücendi :

— Baban yerindeki adama varmak için yapmadığını bırakmadın. Konuşurken sözlerine dikkat et. Senin kendi ailene, anana, babana, kardeşlerine hayrın yok. Bana da olmayacağını anladım. Kibarlığından düşmemek için seni yoklamağa gelen ihtiyar babanı kovmaktan beter ettiğini de biliyorum.

— Senin şerefini düşündüm.

— Sen benim şerefimi değil, kendi sosyeteni düşünürsün. Yarım yamalak aklınla beni aldatmaya kalkma.

Suzan hanım evin masraflarından para artırmak

için çok çalışıyordu. Yemeklerden, masraflardan kısıyordu. Sonra ortaya bir de kırılan, dökülen bardak, çanak gibi eşya çıkıyordu. Babam böyle şeylere dikkat ederdi. Su içtiği bardağın ne olduğunu sorduğu zaman Suzan hanım :

— Çocuk kırmış, diyordu. Yarın aldırırım tıpkısını.

Halbuki benim bardak filan kırdığım yoktu.

Bunlar hem masraf kapısı açmak, hem de beni babamın gözünden düşürmek için yapılan oyunlardı.

İLKOKULU bitirdiğim zaman on iki yaşıma da basmıştım. Üvey kardeşim Nazan da beş yaşına gelmişti. Annesi gibi sarı saçlı, mavi gözlü bir çocuktu. Babamın yakın ilgisi de üstümden kalkmıştı Ara sıra bana

— Erol, birşey istediğin zaman ya annene, ya da bana söyle, diyordu.

Annem kim? Babamla aramıza giren kadın değil mi?

Nazan doğdu doğalı her yıl bir tören yapılıyordu. Suzan hanımın arkadaşları, onların çocukları, apartmandaki öteki çocuklar çağırılıyor, çeşitli hediyeler alınıyor ve oyunlar tertip ediliyordu.

Ben doğduğum günün kutlandığını bir kere bile hatırlamam. Ama bunun üstünde de durmuyorum.

Ben ilkokulu hem de pekiyi ile bitirdiğim halde babamın bundan haberi olmadı. Yazıhanesindeki işlerle ve dairedeki olaylarla meşguldü. Beni çok rahat bir yaşantı içinde biliyordu.

İşte o yıl, Nazan'ın yaş günü yapıldığı gece, babamın yakın arkadaşlarından biri benim okulumun ne olduğunu sormuş. Babam da çevresine bakınarak beni aramış, üvey anneme sormuş, o da :

— Ne bileyim, demişti. Her zamanki soğukluğu.

— Ben bu evin içinde var mıyım, yok muyum? Onu söyle.

Babam hizmetçi ile bana haber yolladı. Misafirlerin yanına inmedim. Babam öfkelenerek benim odama geldi. Biraz da içkiliydi.

Aramızda kırıcı bir konuşma oldu

— Erol, yaptığın artık elverdi sanırım. Neye sözümü dinleyip çağırdığım zaman gelmedin?

— Beni çağırdığın var mı baba?

— Ne demek o?

— Ben bu evin içinde var mıyım, yok muyum onu söyle?

— Ağzında neler geveliyorsun? Bu dikkafalılığın için seninle yarın görüşeceğim, kalk, aşağıya ineceksin.

— Bu kılıkta mı?

— O ne demek? Elbette giyinmen lâzım?

— Neyi giyineceğim baba, arkamda üç senelik elbise olduğunu, paçalarımın kısaldığını, kaç yerinden lekeli ve yırtık bir kılığım olduğunu bilmiyor musun? Böyle mi geleyim?

— Bunlar ne demek oluyor? Ben dünyanın parasını veriyorum.

— Baba, ben bu evde bir fazlalık, bir sığıntıyım. Senin birşeyden haberin yok. Evin içinde bir kere başını çevirip bana bakmıyorsun. Baksan kılığımı görürdün. Gündüzleri de aç geziyorum, anladın mı?

Babam alıklaşmıştı. Ben bileğimle yüzümü silmeğe çalışarak hazırlanıyordum, kapıya kadar yürümüştüm. Orada bekliyordum. Babam kılığıma baktı.

— İstemez, dedi. İnme aşağıya.

Kendisi çıkıp gitti.

O gece yemek geç vakit, misafirlerle yendiği için ben aç yatmıştım. Artık evdeydim. Tatil başlamıştı. Öğleye doğru babam daireye gelmiş. Suzan hanım daha yeni uyanmış, odasında tuvaletini tazeliyormuş. Hizmetçi ona yardım ediyormuş. Dursun efendi babama yemek hazırlamak için telâş ediyordu. Babam evin halini pek görmüyordu. Zaten canını sıkacak şeylere dik-

kat etmezdi. Suzan hanımın halinden de memnun değildi.

Babam ona :

— Dursun efendi, dedi. Bu dairede yemek kaçta yenir?

Adamcağız :

— Hanımefendi ne zaman emrederse o zaman yenir beyim, dedi.

— Peki kahvaltı?

— Hanımefendi en erken saat on birde kalkarlar, onun için kahvaltı adeti ortadan kalktı.

— Peki Erol ne yiyor?

— Bazen mutfağa gelirse ben çay içerken kendisine de veririm.

— Öğle yemekleri için okulda ne yapıyor?

— Benim haberim yok beyim.

Babam bana sordu :

— Canım istemiyor, birşey yediğim yok, dedim.

— Annen sana kaç para veriyor?

— Bana para verdiği yok baba.

— Doğru konuş.

— Baba yeter artık. Kime inanırsan ona sor. Paralar çalınır, eşya kırılır suç hep benim olur. Bu yüzden haftada bir olsun azarlarsın beni. Ama ne yediğimi, ne kılıkta gezdiğimi bilmezsin.

Ahçı bu konuşmayı duymamak için yemek odasından çekiliyordu. Babam

— Gitme, dedi. Sen ailenin eski emektarısın. Halime kadın gittikten sonra Erol'u biraz ihmal ettim. Kendisine o kadar tenbih ettim, bir şeye ihtiyacın olduğu zaman bana söyle, diye. Ne bileyim ne yaptığını.

Babam biraz yüksek sesle konuşuyordu. Suzan hanım sinirli sinirli mutfağa, oradan da yemek odasına geldi. Babamı bir süzdü ve

— Yine ben mi çekiştiriliyorum? dedi.

— Şimdiye kadar kiminle çekiştirdim seni Suzan?

— Bu ömür törpüsü oğlanın seni vır vır yediğini biliyorum.

— Bana bak Suzan, sen bana bu çocuğa bakacağına dair söz vermedin mi?

— Verdim ama beni dinleyene.

— Ne söyledin de dinlemedi? Böyle birşey olduysa bana neye haber vermedin?

— Seni koruduğum için.

— Söyle bana, bu çocuğun kıyafeti nedir böyle?

— Ne bileyim, babası değil misin, meşgul ol.

— Anlaşıldı. Bundan sonra hesap kitap benim elimde olacak.

Babam beni o gün terzisine götürdü, ölçü aldırttı. Yazlık, kışlık elbise ve palto ısmarladı. Sonra dairesinde bir odada onu bekledim. Akşam araba ile beraber döndük. Yemekte Suzan hanım surat ediyordu. Babam hiç aldırmadan bana okul durumunu sordu. Ben

— Okul bitti baba, dedim.

— Ne zaman bitti?

— Geçen hafta.

— Neye bana haber vermedin?

— Karneyi imzalatacaktım, misafirler vardı. Kılığımdan utandım. Sonra da sen ilgilenip sorarsın diye bekledim.

Karneyi inceleyen babam

— Pekiyi derece ile mezun olduğuna göre bana müjdelemeliydin, dedi. Peki şimdi ne düşünüyorsun?

Suzan hanım uzaktan

— Okutmaya mecbur değilsin ya, dedi. Bir yere çırak verirsin, hayatını çabucak kazanır.

Babam sinirlendi

— Neden okutmıyayım da çıraklığa vereyim? Ne istiyorsun sen bu çocuktan. Sen analık yapamadın, bundan sonra ben baba olacağım.

Her çocuk tatilde gezer, eğlenir. Ama ben, değil yalnız apartman dairesinde, odamda bile kapalı yaşıyordum.

Bir gün ağır bir eşyanın çekilmesi gerektiği için Dursun efendiyi de yukarıya çağırmışlardı. O akşam babam beni salona çağırdı :

— Erol, dedi. Herhangi bir ihtiyacın oldu da sen para dolabını açtın mı?

— Hayır, dedim. Zaten verdiğiniz para duruyor. Bir yere çıkmıyorum ki.

— Peki, bak evin ihtiyaçları için beş bin lira koymuştum dolaba. Öylece ortadan kaybolmuş.

— Benim üstümü, odayı arayın baba.

— Hayır, senden şüphe etmiyorum Erol.

Benden sonra Dursun efendi de sorguya çekildi. Adam

— Cezmi bey, dedi. Ben bu ailenin ekmeğini yedim. Birikmiş biraz param var, o da sizde duruyor. Bu paranın içinden alın beş bin liranızı.

Babam fena halde sıkıldı.

— Eşyaya yardım için çağırmışlar da o nedenle sordum, dedi.

Sonunda birgün babam bana :

— Suzan hanımın artık bana güveni kalmamış, parayı o almış da bankada açtığı kendi hesabına yatırmış, dedi. Bir kaç sene içinde yüz bin liradan fazla para biriktirmiş.

Sonra alay eder gibi

— Kapıcının karısına hediye, yüz elli lira, postacıya bahşiş, onbeş lira. Komşuya yardım, iki yüz lira... Güzel değil mi? Hep böyle hesaplar görüyorum defterde.

Haziran sonuna doğruydu. Babam bir iki hafta için Avrupa'ya gidecekti. Suzan hanım kendisini de götürmesi için bir hayli yalvardı. İş bana gelince kadın hırsını saklıyarak

— Bilmem, siz daha iyi bilirsiniz Cezmi bey, dedi. Medenî memleketler görmek Erol'un üzerinde ters etki yapmaz mı? Bana kalırsa avare olur.

Babam :

— Merak etme. Erol'u götürmeyeceğim, dedi. Gerekirse onu liseyi bitirdikten sonra Avrupa'da okuturum.

Bir yandan Avrupa hazırlığı yapılırken bir yandan da benim amcam Nazmi beyin yanında tatilimi geçirmem için yazışmalar oluyordu.

Ben babamın sekiz yaş kadar büyük bir ağabeysi olduğunu bilirdim. Ama dedemiz Hamdi bey sağlığında bir anlaşmazlık olmuş, amcam istediği bir hanımla evlenmiş, dedem de kendisini artık eve sokmamağa başlamış. İşte bunun için de babamı kendi istediği bir kadınla evlendirmiş.

Ben bu yüzünü görmediğim, resmini bile seyretmediğim kadının oğlu oluyormuşum. Halime hanım gibi ahçıbaşı da annemi herhalde çok iyi tanıyorlardı. Ama bana bundan hiç söz etmezlerdi. Belki öksüzlük acısı duyurmak istememişlerdi.

Ama yine de konuşmalarından anlamıştım ki, annem de bir başka adamla evlenmişti.

Ben Suzan hanımı öz annem bilirdim. Babamla dargınmış da sonradan tekrar barışmışlar gibi bir hava yaratmışlardı. Babam uzun zaman bana hem analık, hem babalık etmişti. Bu yüzden onunla konuşurken hiç çekinmezdim. Büyük bir arkadaşım gibiydi.

Son zamanlarda babamın rahatı tamamiyle kaçmıştı. Çocukluğundan beri aileye emek vermiş olan Kalfa, Suzan hanımın hakaretlerine, iftiralarına dayanamamış, çıkıp gitmişti. Ama o gün babam da :

— Suzan, sen kendine ettin, bunu unutma, demişti.

Artık Suzan hanım ne söylese babam ona inanmıyordu. Yaz tatili için bana

— Erol, dedi. Amcan biraz eski kafalıdır ama çok dürüst bir insandır. Onun hiç çocuğu olmadı. Bir kasabada tapu müdürlüğüne kadar çıktı, oradan emekliye ayrıldı. Yaşadığı kasaba ufak bir yer ama büyük şehirlerle ilişkisi var. Amcan boş durmamak için bir bakkaliye mağazası açmış. Ayrıca bağ bahçe tutuyormuş. Senin anlayacağın işleri yolundadır.

— Amcam beni ister mi? dedim.

Babam:

— Öyle zannediyorum, dedi. Ben teklif ettim, kasabada sıkılacağını, öyle eğlence yerleri olmadığını, kasabanın hayatına uyabilirsen seni tatil süresince misafir edeceğini yazdı. İstersen yine burada kalabilirsin. Dursun Ağa var, hizmetçi var. Arkadaşlarınla buluşursun. Sen dürüst bir gençsin, benim sana güvenim var. Düşün bakalım. Sonucu sana bırakıyorum.

Bir aralık bu konuyu Dursun efendiyle tartışıyordum. Bana:

— Nazmi bey çok dürüst bir adamdır, dedi. Yirmi beş yaşındaydı, baban daha lisenin sonundaydı. Kalktı bir kızı beğendi. Babasına söyledi. Nur içinde yatsın, Hamdi bey razı olmadı. İlle istediği bir kızla evlendirecek. Artık böyle evlenmeler kaldı mı ya? Nazmi bey de Sabriye hanımla evlendi, kendisini bir kasabaya tayin ettirdi. Seneler var ki İstanbul'a dargın gibi. Ne gelir, ne de mektup yazar. Babanın lise tahsili bittiği sırada ailenin geliri kalmamıştı. Hamdi bey bir emekli aylığı ile aileyi geçindirmeye çalışıyor, bir kaç parça dükkân gibi, han hissesi gibi gelirini satıyordu. İşte Samiye hanımı bu nedenle babanla evlendirdi.

Ara sıra konuşmalarda adı geçen Samiye hanımın artık annem olduğunu iyice anlamış bulunuyordum, ama onun nerede olduğunu sormak istemiyordum. Dursun efendi :

— Baban bunları sana anlatmak istemez, diyordu. Halime hanım gitti. Eskileri bilen bir ben kaldım.

Bu kadın bu ailenin başına belâ olduktan sonra benim de barınacağım şüphelidir.

İhtiyar adam içini çekiyor ve anlatıyordu.

— Samiye hanımın babası zengindi. Bu içinde oturduğumuz apartman dairesini kışın oturmak için alıp döşedi. Aslında Erenköy'de üç katlı kocaman bir köşkleri vardı. Büyük bir bahçe içinde. Samiye hanımın senden başka varisi yoktu o zaman. İşittiğime göre ikinci defa evlendiği adam da ölmüş. Samiye hanım yalnız yaşıyormuş.

Ben bunları dinlerken gözlerim dalıyor, başımın içinde bir beyazlık, bir boşluk beliriyordu.

— Samiye hanımla babam neden ayrıldılar? dedim.

Dursun efendi :

— Cezmi bey Samiye hanımı beğenip almadı, dedi. Onu yalnız babası beğenmişti. Üstelik Samiye hanım yüksek tahsil yapmış, yabancı dil öğrenmiş bir hanımdı. Her haliyle babandan üstündü. İşte bu arada şu tüyü sarı kadın çıktı ortaya. Cezmi bey sarışın kadınlardan hoşlanırmış. Sen üç, üç buçuk yaşlarındaydın. Bu babanın Suzan'la ilgilenmesi Samiye hanıma çok dokundu. Ayrılmayı hemen kabul etti. Bu sırada amcan babana bir mektup yazdı. Samiye hanımdan ayrılmasını istemiyordu. Ama Cezmi bey dinlemedi onu.

— Sen ne dersin Dursun ağa, dedim. Gideyim mi amcamın yanına?

— İstersen git, dedi bana. Başka kasabalar görürsün, İstanbul'un dışına çıkmak gereklidir. Ama bazı şeylerden yoksun kalırsın, o da başka. Bunu göze almak lâzım. Sen burada konfora alışıksın.

— Evet ama içimde rahatlık duygusu olmadıktan sonra.

Ahçı bana :

— Bir dene bakalım, dedi. Sıkılırsan dönersin.

Ben gidip gitmemek hususunda düşünüp duruyor-

dum. Bir akşam babam bir mektup getirdi. Amcam bu mektupta şöyle yazıyordu :

«Cezmi bey kardeşim, oğlun Erol İstanbul'un varlıklı hayatından kasabanın yoksulluğuna düşünce fazla sıkılmazsa bana yolla. Yengen de çocuk yüzüne hasret bir kadındır. Bizde kaldığı kadar kendisine ikram edeceğimizden hiç kuşkun olmasın.»

Bu mektup üzerine ben de kararımı verdim. Ben apartmandan çıkarken Suzan hanım odasında tuvaleti ile meşguldü. Dursun efendinin :

— Leyleğin attığı yavru, diye söylendiğini duydum.

Babamla birlikte evden çıktım.

BİR SABAH gözlerimi açtığım zaman kendimi kasabada, amcamın evinde buldum. Geç vakit geldiğim için beni bir divanın üzerinde yatırmışlar, gece uyku arasında döner de düşerim diye, divanın boş tarafına iki tane de sandalye koymuşlar.

Dünyamı şaşırdığım için alık alık tavanlara, duvarlara, hiç alışık olmadığım eşyaya, yere, boy boy serilmiş yol keçelerine bakıyordum. Ben tahtadan tavan hiç görmemiştim. Tavanı tahta ile kaplamışlar, ek yerlerine de fitilli çıtalardan süs yapmışlar.

Tavanın ortasından bir kordon sarkıtılmış, bunun ucuna bir duy bağlanmış, bir de ampul takılmış, olmuş bir avize. Bizim İstanbul'daki dairemizin her odasında beş altı ampullü kristal avizeler var.

Duvarlar da çıplak. Bazı yerlerine çivi çakılmış ve çivilere bazı eşya takılmış.

Kapının yanında bir konsol var. Dört kat çekmeceli. Üstünde bir mermer, bu mermere dayalı bir de ayna var. Aynanın önünde işlemeyen bir saat, yanlarda iki tane karpuzlu gazyağı lambası.

Benim getirdiğim bavul bir köşede duruyor. Ar-

kamdan çıkardığım elbise bir sandalyeye asılmış. Yalnız ayakkabılarım yok. Onun yerine kocaman iki tane terlik konmuş.

Akşam gelişimi hatırlamaya başladım. Otobüs beni çok sarsmıştı. Hasta gibi olmuştum. Bindiğim otobüs İstanbul'daki gibi asfalt yollarda işlemiyor. Bazen taş döşeli, bozuk yollardı, bazen de toprak yollardı. Hoplamaktan içim sarsılmıştı.

Amcam belediye meydanında bekliyormuş. Ben onu tanımadım. O beni tanıdı. Şaşkın şaşkın etrafıma bakarken bana seslendi :

— Erol bey.

Yüzüne baktım. İri kıyım, çenesinde güzel düzeltilmiş bır sakalı olan bir şişman adam. Bana elini uzattı :

— Hoş geldin Erol, dedi. Ver bavulunu bana.

Ortalık kararıyordu. Dar bir sokaktaki tahta evlerine girdik. Bizi yine şişman, hayli yaşlanmış bir kadın karşıladı. Amcam :

— Yengen Sabriye hanım bu işte, dedi.

Yengem bana elini uzattı. Elini öptüm. Eli iş görmekten katılaşmıştı. Başında bir yemeni vardı. Bana hemen bir çift terlik getirmişti :

— Ayakkabılarını çıkart oğlum. Terlikle rahat edersin.

Ömrümde ilk defa terlik giydim. Her adımda ayağımdan fırlayacak gibi geliyordu bana.

Yengem sofrayı hazırlayıncaya kadar amcam akşam namazını kılmıştı. Ben elimi, yüzümü yıkadım. Yengem :

— Ne olsa yoldan geldin oğlum, dedi. Üstün başın toz olmuştur. Pijama getirdinse giy. Rahat edersin.

Yemeği yer yemez yatırmışlardı beni. İşte gözümü açtığım zaman bana rüya görüyormuşum gibi gelmişti. Doğrulup yanımdaki pencereden dışarıya baktım. Uzaktan dağlar görünüyordu. Çoğu toprak damlı

olan evler bana bir köyde olduğum duygusunu veriyordu.

Dışarıda ayak seslerinden çok tahta gıcırtısı vardı. Ev tahtadan olduğu için şişman olan amcamın ve yengemin ağırlıkları altında gıcırdıyordu. O gün pazara rastlıyordu. Gezindiğimi duyunca amcam bana seslendi. Yüzümü yıkayıp kurulandım, saçlarımı taradım. Sofranın ve koridorun tahtaları çıplak ama sapsarıydı. Her tarafta titizce bir temizlik göze çarpıyordu.

Kahvaltıyı mutfakta yedik. Yer yassı, kırmızı tuğla döşeliydi. Üzerine yol yol keçe sermişlerdi. Amcam beni beklemiş. Yengem kızarttığı ekmeğe tereyağı sürdü. Yumurta da haşlamıştı. Amcam :

— Bismillahirrahmanirrahim, dedi.

Elini ekmeğe uzattı, bize de :

— Buyurun, dedi.

Kahvaltı etmek için izin çıkmıştı. Bir iki lokma yedikten sonra amcam :

— Oğlum, dedi. Birbirimizi daha dün akşam karanlığında tanıdık. Birbirimizin huyunu, suyunu bilmeyiz. Onun için sana bizim hayatımız çapraşık gelirse alınma sakın. Burası bir kasaba. İstanbul'un ne konforu, ne güzelliği var burada. Yoksul, eğlencesiz bir yere geldin. Biz bu yaşantıya alışmışız. Babanın söylediğine göre üç hafta kadar kalacaksın. Bu süre içinde sıkılma. Değişik bir yer görmüş olacaksın. Eğer İstanbul'a değer veriyorsan bir kasabadaki hayatı tadar, doğduğun yeri daha çok seversin.

Ben dikkatle dinliyordum. Amcam konuşmasını sürdürdü :

— Oğlum, ben İstanbul'dan babamın sağlığında çıktım. Bu kasabaya tapu memuru olarak atanmıştım. Otuz beş yıl burada bu hizmeti gördüm. Ha, sana şunu da söyleyeyim. Bir aralık buradaki ortaokulda türkçe hocalığı da yaptım. O tarihte kasaba daha yoksuldu. Öğretmenler buraya gelmek istemiyorlardı. Hükümet

binasında okuması uygun kim varsa sıra ile öğretmenlik yaptırdılar. Benimki biraz uzunca sürdü. Öğleye kadar okulda kalırdım, öğleden sonra tapu dairesinde. Senin anlayacağın okuyup yazma ile ilgim fazlacadır. Beni pek boş bir adam sanma. Emekliliğim ortaya çıkınca boş durmamak için bir bakkal dükkânı açtım. İnsan boş durmamalı. Elim ayağım tutuyor, Allah da çalışanı kazananı sever.

Kahvaltıdan sonra bana evin bir odasını vermeye kalktılar. Çatıya çıkılan bir merdiven vardı. Burada dört köşe, dört köşesinde de birer ufak pencere olan bir odacık vardı. Buradan damın üstüne de bir kapı açılıyordu.

Amcam bana :

— Bak oğlum, burası boş, dedi. İstediğin zaman buraya çıkar, etrafı seyredersin. Benim askerlikten kalma dürbünüm de vardır. Yengen sana verir.

Aşağıya inince yengeme :

— Gündüzleri cehennemağada oturur, dedi. Yine küçük odada yatsın. Şurada kaç gün kalacak ki.

Ben sordum :

— Amca cehennemağa ne demek?

Amcam güldü

— Eskiden İstanbul evlerinde de vardı, dedi. Bu çatıda bir odadır. Oradan dünyayı görebilirsin. Bu farsça bir deyimdir. Cihan-nüma, yani dünyayı gören anlamınadır. Dilimizde cehennem olup kalmış.

— Maydanoza midenüvaz dedikleri gibi mi amca?

Ağzımdan çıkıvermişti bu söz. Amcam

— Oğlum, dedi. Mide nüvaz diye birşey yoktur. Bunu bizim kara cahil softalar uydurmuşlar. Mide nüvaz demek mide okşayıcı demektir. Halbuki maydanoz aslında Latince'dir.

Amcamın, kasabada yaşamakla beraber boş bir adam olmadığını anladım. Sakalına, kılığına bakan

onu bir köy ağası sanırdı. Benim huyumu, suyumu pek bilmediği için açılamıyordu.

İki gün evde epeyce sıkıldım. Hareketsiz, renksiz bir kasabadaydım. Evde bir radyo vardı ama onu da açmıyorlardı. Kafese kapatılmış bir kuş gibi cehennemağada elimde dürbün, dam üstlerini, karşı dağları seyrediyordum. Öğleden sonra yukarısı dayanılmayacak kadar sıcak oluyordu.

Üçüncü gün erkenden amcamla sokağa çıktım. Amcam besmele çekerek dükkânın kepengini kaldırdı. İç kapıyı açtı. Önce sağ ayağını atarak içeriye girdi. İçerisi hafifçe loştu. Dükkânın üstünde bir terzi çalışıyormuş. Durmadan makine hırıltısı geliyordu.

Amcamın deyişine göre dükkânda iğneden sürmeye kadar herşey vardı. O gün ilk defa amcamın nasıl bir insan olduğunu anladım. Bir müşteri gelmişti. Peynir istedi. Amcam :

— Verelim, dedi. Bakın işte benim peynir şu. Kilosu otuz beşe.

Müşteri :

— Be adam, dedi. Sakalından utan. Şuracıktaki bakkal otuzdan satıyor.

Amcam kaşlarını çatarak :

— İyi ya, dedi, buyur ondan al.

— Nereden istersem oradan alırım. Ver bana yarım kilo. Ama fatura da vereceksin.

— O da neye iyi. Beni şikâyet mi edeceksin?

— Evet.

— Pekâlâ.

Amcam yarım kalıp peyniri tarttı, bir yağ kâğıdına koydu ve müşteriye verdi. Adam çıkıp gitti. Biraz sonra başında kasketi olan bir belediye memuru ile geldi. Memur :

— Nazmi bey, dedi. Galiba bir yanlışlık olacak, peyniri otuz beşten saymışsın. Bu komşu şikâyetçi.

Amcam

— Olur a, dedi. Bana da söyledi. Şuracıktaki bakkal otuzdan satıyormuş. Gitsin ondan alsın.

— Hacı bey, dükkânda mal olup da kimine vermek kimine vermemek olmaz.

— İyi ya, biz de vermeyiz demedik.

— Peki ama bu beş liralık fark ne oluyor?

— Bana bak oğlum, ben peynir satıyorum, ayran satmıyorum. Var belediye reisine git benden de selâm söyle.

Memurla müşteri çıkıp gittiler. Amcam başını iki tarafa sallayıp :

— İnnallahi maassabirin, dedi.

Biraz çekinerek:

— Amca, dedim. Ne söyledin öyle.

— Allah sabırlar versin demektir, dedi. İşte böyle oğlum. İnsanın her an başı belâya girebilir. Şu dükkânı açalı beş yıl oldu. Her şeyin iyisini satarım, ucuza satmaya çalışırım. Ne olacak, bir köroğlu bir de ayvaz.

— Onlar kim amca?

Amcam biraz güldükten sonra:

— Sen Köroğlu kim, duymadın mı? dedi.

— Türkçe öğretmenimiz biraz anlatmıştı. Hükümete karşı gelen bir halk ünlüsüymüş. Gözlerini kör etmişler. Ama oğlu onun intikamını almış.

— Tamam, işte bu Köroğlu'nun bir at uşağı varmış. Bir kendisi bir de at uşağı. Dağları mekân tutmuşlar. Köroğlu Ayvaz'ı çok severmiş. Ben de bir karı kocayım. Kimin için çalışacağım ki. İşte Allah bir ev vermiş, bir de emekli aylığım var. On kuruş fazla kazanacağım diye hem günaha girer, hem de başımı derde sokar mıyım?

Amcam biraz sonra

— Erol, dedi. Bu Köroğlu için bir de operet yapmışlardı. Duydun mu hiç? Duymadınsa iyi dinle :

«Biz Köroğlu yavrusuyuz korkmayız,

Olur olmaz tehlikeden yılmayız.
Bize derler pehlivanların başı,
Bir vuruşta üç biçeriz her taşı.»

Amcamın sesi pek çekilir gibi değildi ama galiba müziği bir hayli biliyordu ki dikkatle dinledim. Sonra ikimiz birden güldük.

Kasabada pek az kalacağımı bildiği halde yavaş yavaş amcam bana daha fazla ikram etmeğe başlamıştı.

O gün yemeği çarşıda bir ahçı dükkânında yedik. Öğleden sonra belediye memuru dükkâna geldi:

— Nazmi bey, dedi. Belediye başkanının selâmı var.

Amcam fazla yüz vermeden:

—Getiren de yollayan da sağ olsun, dedi.

— Nazmi bey, başkan rica etti, şu senin otuz beşlik peynirden iki kilo istiyor.

Amcam tenekeye bir baktı ve:

— Zaten çıksa çıksa üç kilo çıkar, dedi.

Peyniri dikkatle tarttı. Bir buçuk kalıp tutmuştu. Yağ kâğıdına sardı. Uzatırken :

— Otuzluk peynir dururken bu otuz beşliği ne diye alıyorsun? dedi.

Belediye memuru:

— Kusura bakma Nazmi bey, dedi. Öteki peynirden de aldık. Şap mı şap. Herif peynir değil, tuzlu ayran satıyor. Müşteri de utandı.

— Olur böyle şeyler. Dur sana da bir parça vereyim. Çoluk çocuk kahvaltıda yersiniz. Her zaman böyle peynir düşmez.

Yalnız kaldığımız zaman :

— İşte böyle oğlum, dedi. İnsanlara kolay yaranamazsın.

Amcamın ne dereceye kadar dürüst bir insan olduğunu o cuma günü anladım. Dükkânı kapattık, beraber kasabanın camisine gittik. Ben namaz kılması-

— Başkan rica etti. Şu senin otuz beşlik peynirden iki kilo istiyor.

nı bilmiyordum. Bir köşede cezalı veya suçlu gibi bekledim. Namazdan sonra tekrar dükkâna gittik.

Neden sonra bir müşteri geldi. Sadeyağ istedi. Amcam :

— Hanım, dedi. Herkes margarin kullanıyor, daha ucuza geliyor. Hem sağlığa zararlı değilmiş. Bizim eski yağlara hayvanî yağ diyorlar. Yani sütten ve hayvanın iç yağlarından, kuyruğundan alınan yağ zararlıymış. Hangisinden istersin?

Kadın:

— Hacı bey, dedi. Sen bana yine o eski yağdan ver. Biz bir türlü tadını alamıyoruz.

— Bak hanım, şu tenekedeki halis Urfa yağıdır. Yetmiş beş lira. Şimdiki tereyağından da pahalı. Şu yanındaki tenekedekini yetmişten vereceğiz. Zaten pek az birşey kaldı. Bir kilo ya çıkar ya çıkmaz.

Kadın düşündü:

— Arada ne fark var? dedi.

— Hiç bir fark yok hanım. Ben az kalan yağın kilosunu altmıştan almıştım. Bu sefer toptancı altmış beşten getirdi. Tabii kiloda beş lira fark etti.

Kadın amcamın yüzüne biraz şaşkınlıkla bakıp:

— A Hacı bey, dedi. O yağı da yenisinin üstüne katsan, yetmiş beşten satsan kimin haberi olur ki...

Amcam içini çekti:

— Bu yaştan sonra haksız kazanç yapamam hanım. On, on beş lira için haram yiyemem.

İşte böyle bir adamdı amcam. Onun tertemiz yüzüne, kır sakalına sevgi ile bakıyordum. Hemen her taşın altından çıkan bir insandı. Kasabada ömrünü tüketmiş ama genel bilgisi çoktu. Sık sık dükkâna uğrayıp ona birşeyler soruyorlardı. Bazen tapuya bağlı bir iş için onu çağırıyorlardı. O zaman ben dükkânda yalnız kalıyordum. Bir müşteri gelirse istediklerini tartıp veriyordum. Satılan herşeyin üzerinde bir etiket

vardı. Benim için dükkânda çalışmak güç bir iş değildi, hatta bundan zevk alıyordum.

Bazen amcam varken bile satışı ben yapıyordum. Müşteriler:

— Senin yeğen yaman maşallah, diyorlardı.

Akşamları, ezan vakti dükkânı kapatıyor ve eve, yemeğe gidiyorduk. Artık ben de kapıdan girerken sağ ayağımı atmağa ve ayakkabılarımı taşlıkta çıkartıp bana alınan terlikleri giymeye alışmıştım.

KASABAYA GELELİ on gün olmuştu. Orada kalacağım günlerin yarısı geçmiş sayılırdı. Amcam yavaş yavaş bana kendi hayatını anlatıyordu. Emekliye ayrıldıktan sonra yengem Sabriye hanımı alarak Hac'ca gitmiş.

— Bana bak oğlum, diyordu. Hacı olan bir adamın artık terazi tutamıyacağını, ticaret yapamıyacağını söylerler. Bunlar softa uydurmasıdır. Kendilerini din bilgini göstermek isterler. Aslında cahil adamlardır. Kendileri gibi bir hocadan duyduklarına bir o kadar daha katarak anlatırlar. Kitapta yeri olduğunu söylerler. Hangi kitapta? Ben bakkal dükkânı açmağa kalktığım zaman kasabayı başıma yıkacaklardı. Dünyada herşey alışveriş üzerinedir. Memuriyet bile. Acaba ölmemek için bir lokma ekmeğin dilencisi olmak mı lâzım?

Amcam hem kızıyor, hem gülüyordu:

— Bazen bir kahveye uğrarım, beni birbirlerine işaret eder susarlar. Ben ağzı kalabalık bir kimseymişim. Pek azı bana «Hacı bey» derler. Ben bir ad takınmak için Kâbe'ye gitmedim. Bazen benim boş bir tarafımı yakalamak, beni mahcup etmek isterler. Bunların içinde bir tanesi bile liseyi okumamıştır. Baktılar ki başa çıkamayacaklar, bıraktılar yakamı. Eh ben otuz

beş senedir bu kasabadayım, artık buranın yerlisi sayılırım.

Bazen konuşma İstanbul'daki geçim konusuna dokunurdu. Son zamanlarda üvey annemin davranışlarını, beni birkaç defa hırsız olarak göstermek istediğini anlattım. Amcam:

— Kabahat bu kadında değil, senin babanda, dedi. Hangi üvey ana evde bulduğu çocuğa kendi öz evlâdı gibi bakmıştır? Baban asıl ananı bırakmakla büyük hata işlemiştir.

Babamın, evlenmeden önce bana nasıl baktığını anlattım. Amcam:

— Babana toz kondurmak istemiyorsun oğlum, dedi. Bu Allah'ın verdiği sevginin bir belirtisidir. Ama okumuş, yazmış bir adam olan baban anneni bırakacaksa sen dünyaya gelmeden önce bırakmalıydı. Ayrılmalarına engel olmak için birkaç mektup yazdım. Bana hep ters cevap verdi. Bir mektubunda şöyle yazmıştı:

«Ağabey, sen arzu ettiğin bir kızla evlendin. Benim bunu yapmağa hakkım yok mu? Sevmediğim, sevemediğim bir kadınla baba hatırı için ömrümü günümü karartamam.» Ben bu mektubun üzerine şöyle yazdım:

«Cezmi, aradan beş yıl geçti. Çocuk sahibi oldun. Sonra karının parasını işe yatırdın. Ticaretini onun parasıyla ilerlettin. Artık bir hak iddia etmenin yeri yoktur. Seninki bir kuru inat, bir bahanedir. Hiç bir kadın üvey oğluna hakiki ana olamaz. Oğluna yazık edeceksin.»

Amcam sözün burasında:

— Nitekim de öyle oldu, dedi. Sen de onlarla beraber gitseydin ne kaybederlerdi? Hiç. Ama kadın seni istemiyordu. Her bahane ile seni babanın gözünden düşürmeye çalışıyordu. Babanın içinde bir huzursuzluk, bir suçluluk duygusu olmasaydı seni anasız

bıraktığı için böyle üstüne düşmezdi. Bak ben evlendiğim zaman toy bir erkektim. Sabriye hanımla evlendim. İkimiz de kaderi kabul ederek birbirimizle yetindik. Ben kayınpederimden hiç bir yardım görmedim. Babana gelince...

Amcam biraz hırslanarak anlatıyordu:

— Herkesin beğendiği, tahsilli, görgülü ve zengin bir kızı aldı. Kızın babası bugün içinde oturduğunuz apartman dairesini döşeyip kızına hediye olarak verdi. Biz eskiden büyük bir konakta, kiracı olarak oturuyorduk. Babamız evden eve dolaşmayı severdi.

— Ya köşk, ne oluyor? diye sordum

Amcam Nazmi bey:

— Baban önce köşke içgüveysi olarak gitti, dedi. Babamız Hamdi efendi bu adamdan borç para istemişti. O da esirgemedi. Sonradan babamız hastalanınca senin babanın çalışması gerekmişti. Erenköy'den gelip gitmesi güç olduğu için deden o daireyi aldı. Şimdi o daire annenindir. Baban orada oturmağa hiç de sıkılmıyor.

Yengem bu gibi konuşmalara bazen katılmıyor:

— Nazmi bey, diyordu. Sen daha iyi bilirsin ama Erol herşeyi öğrenirse babasıyla oturması daha güçleşir.

Amcam kaşlarını çatıyordu :

— İşin aslını bilmesinde fayda vardır.

Bir pazar günü sabahı köyden bir yaysız araba geldi. Yanımıza biraz yiyecek alarak, arabanın içine de bir şilte koydurarak yola çıktık. Köy iki saat çekiyordu. Arabanın üzerinde tente olduğu için güneşten pek fazla rahatsız olmuyorduk.

Yolda bir iki yerde hayvanları dinlendirmek ve sulamak için mola verdik. Sonra evleri kademe kademe yamaca doğru serpilmiş bir köye vardık. Burada amcamın her yıl kira ile tuttuğu bir bağ vardı. Dul bir

kadının bağı. Bizim gidişimizde ürünler yeni yeni tatlılaşıyordu.

Köy kahvesinde oturduk, Ticaretten çok ferahlamak için gitmiştik. Geç vakit kasabaya döndük.

Kasabada insanı eğlendirecek bir yer yoktu. Zaten öğleden sonra dağlardan doğru sıkıcı bir rüzgâr esiyor, toz bulutları kaldırıyordu. Kahvenin önünde serinlemek için oturanlar aralıksız iskemlelerini kaparak içeriye kaçıyorlardı.

Evde de, hava ne kadar sıcak olsa yengem bu rüzgâr esmeğe başlamadan önce bütün pencereleri kapatıyordu.

Haftada bir gün kasabada, belediye meydanında pazar kuruluyordu. Yakın köylerden, satılık yiyecek veya eşyasını eşeğine yükleyen kasabaya iniyordu. Ogün akşama kadar, bal, tereyağı, peynir, yoğurt, yumurta, bacaklarından birbirine bağlanmış tavuk, sonra dut kurusu, erik kurusu, pestil, helvacı kabağı gibi şeyler satılıyordu. Bu arada köylü kadınların ördükleri yün çoraplar, boyun atkıları, yalnız başparmağı olan eldivenler, boncukla işlenmiş para keseleri, el tezgâhlarında dokunmuş bezler satılıyordu. Amcam iki pazardır dükkânı kapatarak benimle beraber pazarı dolaşıyordu. Bazen meydan öyle kalabalık oluyordu ki, insan birbirini kaybedebilirdi. Bu arada koyun, eşek, hatta inek bile satılıyordu.

Sabahleyin pazar açılır açılmaz iki lira olan mal akşamüzeri, artık el ayak çekileceği sırada elli kuruşa kadar düşüyordu. Bunun için açıkgözler alacaklarını geç vakitlere bırakıyorlardı.

Amcam tanıdığı ve temiz olduğuna inandığı kimselerden en çok tereyağı alıyordu. O bunları tuzluyor ve dayanması için bildiği bir biçimde çömleklere koyuyordu.

Köylüleri kandırmak isteyenler elden düşme giyim eşyasını ellerinde herkese göstererek satıyorlar-

dı. Köylüler sattıkları kadar satıyor, kalan mallarını aza çoğa bakmadan elden çıkartıyor, şeker, kahve, tütün, kibrit gazyağı gibi şeyler alıyorlardı.

Sona kalanlar dükkânların önlerinde dolaşır, satamadıklarını dükkânlara bırakmak isterlerdi. Sonra akşam karanlığında köylüler eşeklerine binerek öbek öbek gidiyorlardı.

Ben bu insanlara çok acıyordum. Amcam:

— Bu işler böyledir oğlum, diyordu. Ekmek kavgası işte. Aldatacaksın, kandıracaksın, çoluk çocuğu geçindireceksin.

Diğer günler sırtlarında veya eşeklerinin üstünde birer bağ odunu satmaya çalışan köylüler de görünüyordu. Amcam bu odunlardan beğendiği olursa bana işaret ediyor:

— Haydi Erol, diyordu. Sen yolu göster. Evin yanındaki bahçeye yığsın.

Adama da parasını veriyordu. Daha haziran ayının sonların da odun almaya başlamıştı. Bu odunlar biraz yaştı ama kışa kadar iyice kuruyacaklardı. Bunları büyük ahıra istif ediyordu.

Ben ilk defa kaloriferi olmayan ve soba ile ısınan bir ev görüyordum. Zaten kasabanın hiç bir binasında da kalorifer yoktu. Koca hükümet binasında bile demir sobalar varmış ve orada isli kömür yakılırmış.

Akşamları, alaca karanlıkta yemek yiyorduk. Sonra amcam iki testiyi alır ve biraz uzakta olan çeşmeden içme suyu getirirdi. Bu sudan, eşekli sakalar da satıyorlardı, ama yengem:

— Lüzumu yok, diyordu. Bunların tenekelerinin hepsi pis. Sonra doldururken, boşaltırken terleri damlar.

Bazen ben de su almaya gidiyordum, Amcam çeşmenin musluğunu ve ellerini dikkatle yıkıyor, sonra testiyi çalkayıp dökerek dolduruyor, ağzını kapatıyor ve çeşmeyi yaptıran için dua ediyordu.

Evdeki titizliğe ben de çok alışmıştım. Yemeğe besmele çekmeden başlamıyordum. Yemek bitince de:

— Hamdolsun, Allah sofranıza bereket versin, diyordum.

Yengem matrak bir kadındı. Onun şişmanlığından böyle şakacılığını kimse ummazdı. Bazen yemekten sonra:

"Allahümme zi nimeti
Eyyamı devleti,
Nasibi cenneti,
Halil İbrahim bereketi"

Diyordu. Amcam takılıyordu:

— Hanım öyle beylik lâflarla dua olmaz. İçinden geldiği gibi dua et.

Yengemin duasını ben de ezberlemiştim. Ne demek olduğunu sorduğum zaman amcam :

— Saçma sapan söz, diyordu. Allah'ın verdiği yiyeceklere şükredip devletin iyi günler görmesini, ölünce de cennete gitmeyi, sonunda da Halil İbrahim bereketi istiyor.

Sonra kendisi alay ediyordu:

— Ben doydum Allah artırsın,
Sofrayı kuran kaldırsın,

Ama ben çoğu zaman sofra kurmakta ve sofra toplamakta yengeme yardım ediyordum. Yengem bundan çok memnun kalıyordu. Bazen fasulye, bakla filan ayıklanacaksa bana bırakıyor, bu arada kendi hayatını da anlatıyordu.

Bazen işi biterse, canı da sıkılırsa ut çalıyordu. Kocaman karınlı utu kucağına alıyor, hem çalıyor, hem de söylüyordu. Ben şark müziğini kasabada dinlemiş ve hemen de sevmiştim. Apartmanda televizyonda veya radyoda şark müziği çalınırken Suzan hanım hemen atılır:

— Kapatın şu zırıltıyı, diye bağırırdı. Bunu dinlemeye nasıl tahammül ediyorsunuz, bilmem ki.

Babam bir gün sevdiği bir şarkıyı dinlerken yine gelip televizyonu kapatan Suzan hanıma bağırmıştı:

— Sen kenar mahallenin kızısın, müzikten ne anlarsın! Dinlemeyeceksen başka yere git, kimsenin zevkine engel olma.

Suzan hanım buna pek içerlemişti. Bazen, kasabada onun adı geçip de yaptıklarından söz açılırsa ben anlatıyordum:

— Bir kaç defa kılıksız ihtiyar adam, bir defa da soluk mantolu bir kadın gelmişti. Bunlar o kadının anası, babasıymış. Ama kenar mahallenin kızı olduğunu öğrenmesinler diye ne anasına, babasına gidiyor, ne de onları apartmana sokuyor. Hizmetçi hep: «Hanımefendi evde yoklar» derdi.

Amcam:

— Eeee, diyordu. Dünyanın ucu uzun. Yaşayan görür. Adamcağız okutup yazdırmış, az çok birşeyler öğretmiş, şimdi kızı dirsek çeviriyor.

Amcam Halime hanımın ayrılmasına da kızıyordu:

— Kadıncağız hepimizin kahrını çekti. Hemen hemen benim yaşımdadır. Baban onun elinde doğdu sayılır. Tabii aklı başında, eski terbiye görmüş bir kadın. Pek baş eğmemiş olacak.

— Evet, dedim. Suzan hanım kendisine babamdan gizli bankada bir hesap açtırmış. Kalfa bunun farkına varmış. Bir gün ortada bıraktığı banka cüzdanını da görmüş. Yine ortadan bir para kaybolunca babam ahçıya kadar herkesi sorguya çekiyordu. Halime hanım dayanamadı :

— Cezmi bey, dedi. Tatlı canını üzme. O çalındığı söylenilen para bu sabah Suzan hanımefendinin bankadaki hesabına yattı. İsterseniz size hesap numarasını da söyleyeyim.

Suzan hanımın kalfanın üzerine atıldığını, ama babamın araya girip onu bir köşeye iterek:

— Nankör köpek, hırsızın başı.sensin, diye haykırdığını anlattım. Kalfa da o gün çekilip gitmişti.

Amcam tasalanıyor:

— Korkarım birgün bu aç gözlü yılan karı babanın bütün parasının dibine darı eker, diyordu.

Amcamın en fazla canını sıkan ilkokulu bitirdiğim zaman üvey annemin beni bir sanata veya çıraklığa vermeyi teklif etmesiydi. Bunu bir türlü kendisine yediremiyordu.

Bu kadın daha annemin sağlığında yazıhaneye babası tarafından bin rica ile konmuş. Sonradan yapacağını yapmıştı.

Aradan bir hafta daha geçmişti.

Amcam biraz sıkıntılı görünüyordu.

— Baban üç hafta için gitmişti, dedi. Bugünlerde İstanbul'a dönmüş olmalı. Seni de bu yoksul kasabada bırakmaz herhalde. Neden birşey yazmadı dersin Erol?

— Ne bileyim, dedim. Herhalde oradaki apartman dairesinde buradaki kadar rahat olmadığımı bilir. Kadın her nedenle bana sataşıyor. Babamın da ağzının tadı kaçıyor.

— Burada daha mı rahatsın Erol?

— Evet amca, dedim. Burada bana iftira eden, para çaldın diyen yok. Hele şu yemek meselesine öyle kızmıştım ki. Ben iştahsız olduğum için babam üzülüyordu, yemek yedirmeğe uğraşıyordu. Kadın "Üstüne düştükçe kendisini naza çekiyor. Hiç ilgilenme, karnı acıkır, öyle bir yer ki" diyordu. Ama daha sonra kendi kızı büyüdü. O da yemek yememeğe başladı. Babam birgün: «Hanım nasıl» dedi, «yedirmek için uğraşmasana bakayım»

Yengem bu konuşmalara kızıyordu. Biz İstanbul'dan söz açarsak araya başka lakırdı karıştırırdı.

Benim kasabada öğrendiğim çok şey vardı. İstanbul'dayken görmediğim, adını duymadığım yemekleri

**Odun kömürünün üzerine bir de küçük boru koyuyor, yelpazeliyordu.**

orada yiyordum. Sonra bizim dairede olmayan bazı eşya da vardı. Meselâ ben içinde bazı yiyecekleri, meselâ ceviz dövdükleri havanı, kahve kavurup çektikleri değirmeni bilmezdim. Et tahtası, et baltası, kuyu çengeli gibi eşyayı orada görmüştüm. Kıvılcım sözünü duyardım ama bunu hiç görmemiştim. Bir sabah yengem mutfak kapısının dışında, küçük bahçede mangal yakıyordu. Odun kömürünün üzerine bir de küçük boru koyuyor, yelpazeliyordu. Rüzgâr estikçe etrafa incecik ateş parçaları uçuyordu.

Akşamları ateş dikkatle gömülüyor, mangalın kapakları kapatılıyordu. Böyle ahşap evlerde yangından çok korkulurmuş.

İSTANBUL ÇOCUĞU olduğum için sık sık balık yermişim. Deniz uzaktı ama amcam tembih etmiş, tatlısu balığı ısmarlamış. Bir pazar günüydü. Küçük bahçede mangal kömürü yakılıyordu. O mevsimde balığın ızgarası olurmuş. Bu benim hiç görmediğim bir balık türüydü.

Amcam :

— Kömür ateşinde pişen pirzola, balık, cızbız gibi yiyeceklerin lezzeti daha iyi olur, diyordu. Zaten kasabalılar gaz tüplerine pek yüz vermezler. Malum ya, evlerin hemen hepsi ahşap. Bir ateş aldı mı sıradan hepsi kül olur gider.

Ateşin daha çabuk yanması için yengem mangalı üflüyordu. Elindeki yelpaze, bir tahta sapa geçirilmiş uzun uzun tüylerden oluşuyordu. Yengem :

— Pek baktın, dedi. Sen yelpaze görmedin mi?

— Gördüm ama böylesini değil, dedim. Üvey annemin bazı misafirleri gelir, yaz aylarında ellerinde kanat gibi açılan süslü yelpazeler vardır. Ama bunlar insanı pek serinletmez. Daha çok gösterişe yarar.

Yengem :

— Doğru, dedi. Benim de sandığımda bir tane var. Bir kere bile kullanmadım. Bu mutfak yelpazesi neden yapılıyor bil bakalım?

— Herhalde büyük bir kuşun tüyünden olacak.

— Eh, öyle sayılır. Sana küçükken ninni söylemediler mi? Her çocuğun kulağı dolmuştur.

Yengem koskoca gövdesinden umulmayan bir ince sesle ninni söylemeye başladı :

«Karga da seni tutarım aman
Kanadını yolarım aman.
Kışın mangal yakarım aman,
Yazın sinek savarım aman.»

Sonra birden bize arkasını dönerek mutfağa girdi. Amcam onun arkasından :

— Zavallı kadın, dedi. Bir evlât sahibi olamadı. İçinde bir acı olup kaldı bu hal. Bazen birden böyle üzülür, ağlar, ama bana söylemez. Söylese de faydası var mı? Allah vermedi işte.

Kadıncağızın bana karşı uysal ve şefkatli davranmasının bir sebebi de bu çocuk sahibi olamamasıymış. Amcam başını iki tarafa sallıyordu :

— İnsan doğurmasa da analık duygusunu yenemiyor. Senin yumuşak başlılığından, söz dinlemenden, uysallığından çok hoşlanıyor. Bana ne diyor, biliyor musun. Erol bizimle kalsa olmaz mı? Mademki orada hırpalıyorlar.

Amcam yüzüme baktıktan sonra :

— Eh, dedi. Bu yoksul kasabada seni alıkoymakta mana yok. Büyük şehir yaşantısına alışmışsın.

Öyle zannediyorum ki amcam da benim ağzımı arıyor. Hemen onun düşüncesini kabul etmedim ama :

— Orada olmayan şeyler burada var, dedim. İyi muamele, sükûnet, rahat bir uyku. Öyle hırsız tutulma, iftiraya uğrama korkusu da yok.

Amcam :

— Oğlum, dedi. İnsanların birbirlerine karşı duy-

dukları sevgiye önem vermek lâzım. Sevilmek dünyanın en büyük mutluluğudur. Baban senin kendisine karşı duyduğun sevginin çoğunu kaybetmiştir. Daha doğrusu buna önem vermemiş.

— Babam beni severdi, dedim. Bir kadın gibi bana bakardı. Belki beni anasız bıraktığı için kendisini suçlu gibi görüyordu. Ama hareketleri içinden geliyordu.

Amcam benim düşüncelerimi kendi istediği tarafa çevirmek istemiyordu. Beni kendi halime bırakmak istiyordu. Ama anlıyordum ki, kasabada kalmak istesem bundan memnun olacaktı.

Aranmamak, çağırılmamak bana da dokunuyordu. Babama, apartmana iki mektup yazdım. Aradan bir hafta geçti, hiçbir cevap almadım. Sonra amcama bile söylemeden bir mektup daha yazıp adresine yolladım.

Aradan ancak iki gün geçmişti ki, amcam dükkânına bırakılan mektubu bana getirdi. Mektubu açtım. Babam şöyle yazıyordu :

«Sevgili oğlum, yazıhaneye yazdığın mektubu aldım. Ama daha evvelkiler elime geçmedi. Herhalde gelmiş olsa bana verirlerdi. Biz Avrupa'dan döneli on gün oldu. Gelir gelmez birikmiş işlere daldım, sana birşey yazacak vakit bulamadım. Zaten acelemiz de yok. Geleceğin vakit için sana para yollarım. Şimdilik Allah'a ısmarladık. Gözlerinden öperim. Amcana, yengene selâm.»

Mektup bu kadarcıktı. Amcam fikrini söylemedi. Yengem sadece içini çekti. O gece çok üzüldüm. Bir pencere önünde karanlığa karşı düşündüm.

Pencereden dağların çevrelediği ova görünüyordu. Yıldızların aydınlatabildiği kadar görünen bu ovadaki şoseden bazen bir otobüsün veya kamyonun aydınlattığı beyaz bir leke yürüyordu. Bazen de bir ışık dizisi görünüp kaybolarak çekilip gidiyordu. Bu tren-

miş. Ama gündüz görmeye pek imkân yok. Dürbünle oturup beklemek lâzım.

Karanlık dağlar ve eğer pencereyi açarsam çok, çok uzaklardan gelen köpek sesleri insana bir durgunluk, bir korku veriyordu. Bu sessizlik içinde, zaman zaman amcamın derinden gelen öksürüğünü duyuyordum. O sigara içmeyi senelerce evvel bırakmıştı. Ama bu öksürük ihtiyarlık öksürüğü imiş. Sonra şişman bir kadın olan yengemin horultusu kulağıma geliyordu. Bu horultu beni rahatsız etmiyordu. Bütün gün çalışan kadıncağızı limanda demir atmış bir yük gemisine benzetiyordum. Makinelerini stop etmişti ama çalışan bir iki tarafı daha vardı ki bununla tekneyi aydınlatıyordu. İşte yengem de horlayıp nefes alarak, kocaman bir körük gibi uyurken yaşamasını sürdürüyordu.

Ben bu evin içinde hiçbir zaman bir çatışma, bir anlaşmazlık, bir münakaşa görmedim. Bazen amcam sesini yükseltir, bir şeyi emreder gibi söyler, ama biraz sonra seslenirdi :

— Sabriye hanım yahu, aceleye geldi, düşünemedim. Sen haklısın. O işi istediğin gibi yap.

Dükkândan eve lâzım olacak birşey getirirsem, yengem bana ayrıca tembih ediyordu.

— Kuzum Erol'cuğum, amcan çuvalları filan kaldırmasın. Şişman, kanlı adam. Bir damarı çatlayıverir. Kendisini hâlâ yirmi yaşında sanıyor.

Birgün kimsesi olup olmadığını sorduğum zaman yengem :

— Kalmadı, dedi. Akrabamdan kim varsa genç genç öldüler. İşte bir amcan var. Zaten böyledir. İnsanın anası, babası ölür, kardeşleri dağılır, her biri bir tarafa gider. Çocukları olmuşsa ne âlâ. Ama Allah vermemişse bir karı bir koca kalırlar.

O gece pencere önünde bir hayli düşündükten sonra; babama bir mektup yazdım.

«Sevgili babam. Benim yabancı memleketler gör-

mekten çok sizinle beraber Avrupa'ya gitmeye hevesim vardı. Ama beni götürmediniz. Gitsem de rahat edemiyecektim.»

«Size yazdığım mektupların elinize geçmemesi bunların Suzan hanım tarafından ortadan kaldırılması yüzündendir. Yavaş yavaş benim ayağımı aile içinden kesmek isteyen o Suzan hanım, er geç istediğinde başarılı olacaktır. Bir zamanlar anam için alınan, anam için döşenip hediye edilen o apartman dairesinde şimdi yabancı bir kadın yaşıyor ve size geride kalan herşeyi unutturmak istiyor.»

«Ben çocuktum, bu kadını ana bilirdim ve onu sevmeye mecburdum: Ama bakışlarında bile beni ürküten bir hava vardı. Senelerce kırılıp dökülen eşyanın suçu bana yüklendi. Benim adım sakar elli çıktı. Halbuki bir tek bardak kırdığımı hatırlamıyorum.»

«Paralar çalındı, evin masrafı arttı, aslında bu masraf kısıldı, size pek güveni olmayan karınız bu artırabildiği ve çalındı diye ortadan kaldırdığı paraları bankaya yatırıyordu.»

«Kibar ve görgülü görünmek için alafranga yemek isimleri ezberleyen ve ebegümecine çingene yemeği diyen bu kadın kendi fakir evinde alıştığı bazı şeylerden yakasını kurtaramıyordu. Ben onu kaç defa bir ekmeğin içini çıkartarak oraya zeytinyağı akıtıp yediğini ve yemekten sonra saatlerce sofrada oturup kavun veya karpuz çekirdeği yediğini gördüm.»

«Değil ben, ahçı bile mutfakta kavun veya karpuz keserken bu kadının dilimlerin içinde kalan etli kısımları dişleriyle sıyırdığını gördü. Dursun efendi karpuzun göbek tarafından ona verdiği zaman çatalla yiyeceğine, doğranmamış bir dilimi alarak ağzını burnunu göme göme, çenesinden akıtarak yediğini biliyorum.»

«Bütün evin eşyasını, hatta senin geçmiş zamanlarını değiştirmeye kalkan bu kadın kendi alışkanlıkla-

rını, aç gözlülüğünü, patavatsızlıklarını bırakmamıştır. Onun tuttuğu yol malum. Bana gelince bundan sonra babamın evinde rahat edemiyeceğim anlaşılıyor. Beni okumaya bile lâyık görmeyen karınız, evinizde yaşama olanağını bana vermiyecektir. İşte ben bu yüzden bir yere çırak olarak girmekten çekinmem. Kendi hayatımı kazanırım. Ben leyleğin attığı yavrudan başka birşey değilim. Bana atılan iftiraları kabullenmek, itiraz etmekle gittikçe suçlu durumuna düştüm. Belki şimdi de bana dik başlı bir evlât diyeceksiniz. Ama şu son yıllarda ben artık çocukluk çağını yaşamaktan uzak kaldım. Kendi kendime hırpalandım, sessizce çöktüm. Benim içimde olan değişikliğin, fırtınanın babam bile farkına varmadı.»

«Benim bu mektubu, amcamın düşüncelerine katılarak yazdığımı zannetmeyiniz. Amcam baba ile oğul arasına girecek tipte bir insan değil. Orada, baba ocağında göremediğim ilgi ve muhabbeti burada görüyorum. Yine zaman zaman beni koynuna alarak yatan ve geceleri bana süt içiren babamı arıyorum.»

Mektubu böylece yazdım, zarfladım ve ertesi gün yine yazıhanenin adresine postaya attım. Dükkâna döndüğüm zaman amcam :

— Nereye gittin Erol? dedi.

— Postaya bir mektup attım.

Amcam biraz düşündükten sonra :

— Pek aksi birşey yazmasaydın bari, dedi.

— İçimden geldiği gibi yazdım amca.

Amcam daha fazlasını sormadı. Ben artık babamdan cevap bekliyordum. Oraya gidince nasıl yaşayacağımı düşünüyordum. Herhalde bütün ihtiyaçlarımı babamdan istiyecektim. Aldığım parayı idare ile harcayacaktım. Akşamdan akşama sofraya oturacaktım. Daireye dönünce odama kapanacak, orada çalışacaktım. Tabii bunlar benim düşüncelerimdi.

Aradan bir hafta kadar geçti. Bir akşam amcam :

— Babandan bir mektup aldım, dedi. Bak sen de oku.

Babam şöyle yazıyordu

«Ağabey, Erol sizden memnuniyetinden bahsediyor. Yanınızda çok rahatmış. Tabii buradaki hayatından da şikâyetçi. Eğer sizce bir sakınca yoksa ağzını arayınız, kasabada kalmak ister mi? İstediği takdirde bütün masrafını size gönderirim. Cevabınızı yakında bekliyorum.»

Amcam benden evvel

— Senin orada rahat edemiyeceğini anlamış, diyordu. Herhalde kendisi de hayatından memnun değil. Bir de seni bu sıkıntı içinde yaşatmak istemiyor.

— Peki ama amca, dedim. Beni ne için anneme iade etmiyor?

Amcam şaşaladı. Kaşlarını hafifçe çattı.

— Bana bak oğlum, dedi. Samiye hanım çok gururlu ve kişilik sahibi bir kadındı. Baban bir iki defa kendisine evlenmelerinin sebebinin babasının zoru olduğunu söyleyerek annenin kalbini kırdı. Sonra o sarı çiyanla düşüp kalkmaya başladı. Bunun nedeni anneni beğenmemesi değil. Onun insan olarak kendisinden daha üstün niteliğe sahip olmasıdır. Gayet nazik ve kibar olan bu kadın mahkemenin kararına hiç itiraz etmedi. Çıktı, gitti apartmandan. Biraz sonra da kendisini isteyen bir adamla evlendi. Bu evlenmeye mecburdu. Gururunu kurtarması lâzımdı. Vardığı adam herhalde yüksek tahsilli bir kimseydi. Ama maalesef bu adam iki yıl sonra vefat etti.

Amcam çok şey biliyordu ama bana sırası gelmeyince anlatmıyordu. Kasabada kalmaya karar veremedim. Annemi de düşünüyordum. Fakat artık benim için İstanbul'da babamın yanında yaşamak pek mümkün olmayacaktı. Beni amcamın yanına vermeyi düşünüyordu.

Bir iki gün sonra

— Amca, dedim. Babamın beni annemin yanına yollamayıp da sizinle oturmama razı olmasında bir başka sebep var mı dersiniz?

Amcam zeki bir adamdı :

— Elbette oğlum, dedi. Seni annenin yanına gönderirse o apartman dairesinde oturamayacak. Çünkü orası annene ait bir yerdir. Seni de yanında barındıramadıktan sonra daireyi terketmesi gerekir.

— Ne yapmam daha doğru olur amca?

Amcam biraz düşündükten sonra :

— Hele sen burada kal, dedi. Zaman bize nasıl davranmamız gerekeceğini gösterecek. Yavaş yavaş annenle ilişki kurmanın yolunu ararız. Sonra da onun aracılığı ile apartman dairesine el koyarız.

Babamı oradan çıkarmanın bir haksızlık olduğunu sanıyordum. Durumsadığımı gören amcam :

— Zannettiğin gibi değil, dedi. O karı babanın bütün servetini kemirecektir. Baban yoksul bir insan olarak ortada kalabilir. Hiç olmazsa böyle istenilmeyen bir durum ortaya çıkarsa baban yine daireye gelebilir. Bu daireyi koparmak için bir manevradan ibaret.

Bu düşünce bana da uygun geldi. Amcam benim kasabada kalmak istediğimi babama yazdı. Daha tam bir anlaşma cevabı gelmeden evde bir hazırlık başladı.

Üst katta üç odaları vardı. Bunun birinde ben yatıyordum. O zamana kadar divanın üzerinde yatmaktaydım. Amcam benim için bir pirinç karyola aldı. Buna rahat bir somya oturtup mükemmel döşedi. Sonra bir çalışma masası, bir küçük soba, bir kitaplık, bir de elbise dolabı getirildi. Pille çalışan radyoyu da benim masama yerleştirdiler.

Diğer taraftan bir akşam, kasabadaki ortaokulun müdürüne götürdü beni. Kasabayı daha sakin bulduğumu, ortayı olsun burada okuyacağımı anlattı. Hacı Nazmi beyin kredisi yüksekti. Pek eli açık bir insan ol-

madığı halde özellikle fakir çocuklara karşı yardımı yerindeymiş.

Müdürle tanıştıktan sonra okulun açılma gününü beklemeye başladık. Babamın yaptırdığı yazlık, kışlık elbiseler yerindeydi. Paltom da vardı. Bu bakımdan hazırlığım tamamdı.

Amcam ilk defa bana derslerim hakkında bazı şeyler sordu. Ona üzülerek anlattım :

— Amca, elâlemin çocukları binbir sıkıntı ile sınıf geçer, veya döne döne okurlar. Ben babamın bir kere bile okula geldiğini bilmem. Okula başladım ilki bitirdim, babamın yüzünü gören olmadı. Diploma törenine bile gelmedi. Okulda en iyi derece ile mezun olanlar arasında ben kılık kıyafetimle pek gülünç bir durumdaydım. Elbisem kısalmış, eskimiş, ayakkabım çarpılmıştı.

KASABADAKİ ORTAOKUL kasımın ilk günü açıldı. Adı kasaba ama halkının çoğu bağ bahçe sahibi olduğu için, köylerde olduğu gibi okullar erken kapanıyor ve geç açılıyor. Böylece yaylaya çıkanlar, bağ bahçe sahipleri, köylerle ilgisi olanlar işlerini görüyor.

Amcamla yine köye gittik, ceviz toplattık, çuval hesabıyla damüstlerine serdirtip kurutturduk, bağbozumunda bulunduk.

Amcamın bir ayağı köyde. Hatta bazen yazın dükkânı kapatır, köye çekilirmiş. Sonradan bir yarıcı ile çalışmaya başlamış.

Yarıcı bir karı bir koca genç köylüler. Yeni bir de çocukları olmuş. Amcam iki odalı, toprak damlı evini onlara bırakmış. Az bir yer ekip biçiyor, hayvanlara bakıyor, bağı belleyip budatıyorlarmış. Sonunda ne ürün elde edilirse yarı yarıya paylaşılıyormuş.

Amcam aza çoğa bakmıyordu. Zaten ayda bir iki

defa tereyağı, yemiş, bal gibi şeyler açıktan geliyordu. O sene iki buzağı ile altı tane kuzu dünyaya gelmiş, bunların satışından epeyce para ele geçmişti.

Okul açılınca ben önce biraz şaşaladım. Çünkü ortanın bu ilk sınıfı pek kalabalık olması gerekirken sınıfta ancak yirmi kişiydik. Bu çocukların çoğu rençber kılığındaydı. İçlerinde en iyi giyinen bendim. Öğretmen bile beni biraz yadırgadı. Hangi okuldan geldiğimi sordu. Ben amcamın yanında okumak için kasabaya geldiğimi anlatınca :

— Çok şey, dedi. Herkes büyük şehirlere can atar. Çocuklar daha görgülü, daha uygarlıkla ilgili olmalarını isterler.

Ben cevap vermedim. Dersler bana ağır gelmedi ama gittikçe ağırlaşacağını bildiğim için çok muntazam olarak çalışmaya başladım. Ortanın sonuna doğru bıyıkları epeyce çıkmış çocuklar vardı. Hatta bunların bir kısmı rençber olarak çalışıyorlardı. Bir iki yıl sonra okulun lise yapılacağı da söyleniyordu.

Babam artık bana yazmadı. Herhalde biraz dargındı. Ama amcama benim adıma para yollamıştı.

On ikinci yaşımı doldurmuştum. Pek gösterişli bir çocuk değildim. Daha çok kafa bakımından olgundum. Yoksa sınıfta yetmiş kiloya kadar ağırlıkta, iri yarı arkadaşlarım vardı. Bunların arasında denizi ancak filmlerde ve resimlerde görenler bulunuyordu. Hiç de kıt zekâlı olmadıkları halde bazı yönlerde kafaları çalışmıyordu. Anlattığım halde anlar görünüyor, ama anlamıyorlardı.

Biz, İstanbul'da, okula giderken harçlık almaya alışmışız. Ben son zamanlarda bundan yoksun kalmıştım. Ama arkadaşlarım ellerine verilen parayı hemen o gün harcamak zorunda oluyorlarmış gibi vara yoğa para verirlerdi.

Kasabada harçlık diye birşey yoktu. Zaten okulda ancak yemek vakti birşey yeniyordu. Çocuklar bir pa-

ra harcarlarsa defter, kalem gibi bir şeye para verirlerdi. Onları elleri sıkı alıştırılmaları herhalde kötü birşey değildi.

Kasabaya gazete de pek az geliyordu. Hergün gelen kamyon veya külüstür otobüsten beş altı gazete çıkarsa onlar da ya kaymakam beyin, ya şube başkanının veya okulun, ya da hacı Nazmi beyindi.

Amcam bayatlamış olan bu gazeteye bir göz atar, işine gelen yerlerini okur, sonra bana verirdi. Ben gazeteyi okula götürüyordum. Çocuklar tepeme toplanır ve dünyada neler olup bittiğini yazılardan anlamaya çalışırlardı.

Ben ders konusunda da en iyi bir öğrenciydim. Öğretmenler benim ne de olsa şehir çocuğu olduğumu, bu yüzden ders kavrayışımın daha yerinde olduğunu söylüyorlardı.

Kasabaya dışarıdan tayin edilen memurlar ve öğretmenler taşra sürelerini doldurup bir an önce büyük şehirlere geçmek için sabırsızlanırken böyle yoksul bir kasabanın kahrını çektiklerine göre biraz para biriktirmek zorunda olduklarını düşünerek ellerini pek sıkı tutuyorlardı. İhtimal şehirlerde pek şık ve modaya uygun gezen erkekler, burada kendilerini iyiden iyiye koyuvermişlerdi. Çoğu haftada bir sakal tıraşı oluyordu.

Böylece aylar geçip mart ayının başına geldiğimiz sırada bir akşam okuldan çıkarak amcamın dükkânına uğradığım zaman Dursun efendiyi orada gördüm. Hayli yaşlı olan adamcağız, temiz pak giyindiği gibi boynuna bir de kravat takmıştı. Bu kıyafetiyle onu tanıyamadım. Kendisi beni kucakladı. Gözleri yaş içindeydi.

— Çekilip gitmeden önce sizlerle de helâllaşmak istedim, diyordu.

Kasabada kalacak otel, han gibi yer yoktu. Hele yılın bu aylarında kimse yolculuk yapmaz veya kasa-

badan geçmezdi. Amcam Dursun efendiyi eve getirdi. Yengem de başını örterek çıktı. Amcam :

— Allahını seversen, dedi. Arada bu kadar hak hukuk var. Kendini aylıklı adam gibi tutma. Babamız seni çok severdi. Ben gözümü açtım seni mutfakta gördüm. Bize hizmetin büyük.

Adamcağız acele ile işini bitirip gitmek, kimseye sıkıntı vermemek istiyordu. Ama onun gelişi amcam için büyük bir değişiklikti.

Dursun efendinin de bize aktarmak istediği tasalar, düşünceler varmış. Onlar konuşurlarken amcam beni de çağırdı :

— Bak olup bitenleri dinle Erol, dedi. Dursun efendi oturamayacak hale gelmiş. O sarı çiyan karı şimdi kumar da oynuyormuş. Bir gün anasının çok hasta olduğunu anlatmak için babası gelmiş ama Suzan babasına çıkmamış. Kendi çocuğuna bile hayrı yokmuş kadının. Ahçıbaşı ayrılırken baban şöyle demiş:

«Artık bu dairede barınamazsın. Haberin olsun ki, benim durumum günden güne kötüye gidiyor. Elimde para varken şu birikmiş aylıklarını al. Şunu da ikramiye olarak kabul et. Köyde tarla mı alırsın, hayvan mı alırsın, artık orasını bilmem.»

Ahçıbaşı da anlatıyordu :

— Cezmi beyin sinirleri iyice bozuldu. Tanrı'nın günü kavga. Doktorluk hasta oldu. Durmadan yatıştırıcı ilaç alıyor. O kadın bütün gün sokakta, bütün gün berberde. Bir giydiğini bir daha giymiyor. Anasının bakımsızlıktan öldüğünü söylediler, gözü bile yaşarmadı. Böylelerin sonu iyi olmaz.

Ahçıbaşıya ikram ikram üstüne edilirken amcam bir zaman düşündükten sonra :

— Dursun efendi, dedi. Sen köyünden on beş, on altı yaşında ayrıldın.

Ahçıbaşı :

— Sen daha iyisini bilirsin Nazmi bey, dedi.

— Peki köyüne hiç uğradın mı?·

— Ne vardı ki köyde! Kimim, kimsem kalmadı. Ağabeyim de ahçıydı. Son zamanlarda Tarsus'ta bir dükkân açmış. Bir oğlu varmış. İmi timi kalmadı. Babamız da ahçıydı. Köyde mal tutmadık ki. Tutsak da kim bakacaktı!

— Doğru, ama şimdi ne yapmak niyetindesin?

— Bilmiyorum Nazmi bey. Bir defa da sizleri görüp helâllik dileyeyim, dedim. Sonra artık kader ne gösterirse...

— Bana bak Dursun efendi. Sen gerçi yaşlısın ama daha bir hayli zaman çalışabilirsin.

— Ben de bir yerde ufak bir dükkân açayım, bir de çırak tutayım derim.

— Sen burada bir hafta kal. Ben bir yere bir mektup yazacağım. Cevap gelinceye kadar bekle.

— Benim için zahmet etme bey.

— Yok, yok. Sen bekle.

Amcam ahçıbaşı ile dükkâna gidip gelmeye başladı. Akşamları bir kişi daha fazla olduğumuz için ben de memnundum. İhtiyar adam bir zaman yemeklerini pişirdiği efendileriyle birlikte sofraya oturup yemek yemeye sıkılıyordu.

Hesaplı zaman çabuk geçti.

Bir akşam amcam yemekte, sabredemeyip bana da haber verdi :

— Dursun efendi annenin yanına, Erenköy'e gidecek.

Şaşırdım. Amcam :

— Ben annene yazmıştım, dedi. Bak sana verdiği cevabı okuyayım :

«Nazmi beyefendi, mektubunuzu aldım. Beni hatırladığınız için size çok teşekkür ederim. Yengemin de ellerinden öperim. Ben babamdan kalma eski yapı köşkte yalnız yaşıyorum. Hemen hiç görüştüğüm kimse yok. İki yıl önce Hamdi beyin adamlarından Halime

hanım yanıma geldi. Apartmandan ayrılmış. Giderken beni de görmek istemiş. Alıkoydum. Çünkü benim hayatım tadsız ve yalnız olduğundan tatmin edici aylık verdiğim halde hizmetçiler canı sıkılıp gidiyor. Halime hanım hem ana, hem arkadaş gibi. Bana ayrıca canyoldaşı oldu. Dursun efendi hakkındaki tavsiyenizi dikkatle dinledim, hatta Halime hanıma da anlattım. Fikrini söylemedi ama kendisini çağırmak niyetinde olduğum zaman benim eteğimi öpmeye kalktı. Ne de olsa kapıyoldaşı.»

«Siz etraflıca düşünen, makul ve pek dürüst bir insansınız. Tavsiyenizi istiyerek kabul ediyorum. Dursun efendi hemen köşke gelsinler. Zaten köşkü bilirler. Evleneceğimiz sırada gelip gitmişlerdi. Bildiğiniz gibi köşk geniş bir bahçe içinde. Etraf bakımsız kaldı. Olur olmaz insanları bahçıvan diye eve alamam. Sonra beni çok zengin olarak biliyorlar. İnsanlara güvenilemez. Dursun efendi evde bir erkek olarak oturur. Kendisinden bir hizmet beklemiyorum. Dürüstlüğü ve samimiyeti lâzım.»

«Erol'un yanınızda olduğunu yazmışsınız. Bu konuda hiçbir şey söyleyemem enişte bey. Ben Erol'un annesiyim. Bunu hiçbir zaman unutmadım. Kendi gururumu kurtarmak için evlenmek kararındaydım. Cezmi bey Erol'un öz babası olduğu için onu onun yanında bıraktım. Evleneceğim adam belki oğluma üvey babalık yapardı. Bu evlilik de pek uzun sürmedi. Erol belki beni vefasız bir ana olarak düşünmektedir. Bunda kendisini mazur görürüm, çünkü o bir anne değildir ve analığın ne demek olduğunu bilmez.»

Bu mektubun okunmasından sonra ahçıbaşı :

— Erol bey evlâdım, dedi. Ben de senin bir amcanım. Ama köylü, ama ahçı bir amca. Allah razı olsun, Nazmi bey bana yol gösterdi. Annen Samiye hanımın köşküne gideceğim. Sen burada dünyaya gelmiştin. Pek küçük ayrıldın. Yeni yürümeye başladığın zaman seni

gezdirirdim. Öyle bir köşkte yaşamak birçok insan için rüyaya benzer. Üç katlı bir köşk. Çok geniş bir bahçe. Vaktiyle bir arabalık ve bahçıvan odası varmış. Alabildiğine yemiş ağacı, alabildiğine bağlar. Samiye hanımın babası pek meraklı bir zatmış. Her yerde bulunmayan ağaçları getirtip diktirmiş. Bahçenin çevresi yüksek duvarlarla sınırlıdır.

Ben dinlerken gözlerimin önüne getirmek istiyordum. Orasını görmek için içimde bir heves vardı. Ama anneme karşı içimde bir heyecan duymuyordum.

Bir sabah yanına bal, tereyağı gibi hediyeler de vererek ahçıbaşı Dursun efendiyi otobüse bindirdik. O gider gitmez ev boşalmış gibi geldi bize. Akşamları çoğu zaman Erenköy'ündeki köşkü konuşuyorduk. Yengem Sabriye hanım orasını hiç görmemişti. Amcam :

— Şimdi yapılarda zevk kalmadı, diyordu. O zaman Samiye hanımın babası Sadık bey babasından kalan konağı olduğu gibi muhafaza etmiş. Orasını bir cennete çevirmiş, tabiatla kucak kucağa yaşamaya başlamış. Adamcağızın Samiye hanımdan başka çocuğu da olmamış. Eli açık, kibar ve dürüst bir insandı. Bu bahçe benim gözlerimin önünden gitmez. Belki şimdi bakımsızlıktan perişandır ama, içinde dağ suyu bile olan bu bahçeyi ben hiç unutmam.

Öte yandan, babamdan hiç ses seda çıkmıyordu. Artık kasabadaki banka şubesine de para yollamıyordu. Amcamın bana bakmak için paraya ihtiyacı yoktu. Bir iki defa beraber gitmiştik. Adamcağız eli sıkı yaşamış, yarım milyona yakın para biriktirmişti.

Babamın yakında iflas edeceği konuşulurken :

— Suç kendisinin, diyordu. Annen gibi kibar, güzel ve soylu bir kadını bırakarak bir şırfıntı ile evlendi. Elbette bunun kahrını çekecektir. İnsanlar kendi felâketlerini kendileri hazırlarlar.

Bazen yalnızca düşünürken babama acıyordum.

Onu o kadının elinden kurtarmak lâzımdı. Okumuş yazmış bir erkekti. Paranın, ticaretin ne demek olduğunu çok iyi biliyordu.

Bir aralık bunu amcama söylediğim zaman :

— Nafile oğlum, dedi. Baban öğüt dinlemez. O bir batağa saplanmış bir insan. Kendi kendisini kurtaramayacağı gibi başkalarının yardımını da kabul etmez. Ahçıya söylediği gibi, bir uçuruma doğru gittiğini çok iyi biliyor ama kendisini kurtaramıyor. Eminim ki artık o yılan kadında gözü yok ama kendi kendisini adalete teslim etmiş bir suçlu gibi başına gelecek felâketi bekliyor.

O güne kadar amcam bana kendisinde bir aile albümü bulunduğunu söylememişti. Ne düşündüğünü bilmiyorum, ama Dursun ağanın gidişinden on gün kadar sonra, bir pazar günü bana epeyce hırpalanmış ve lavanta çiçeği kokan bir albüm gösterdi.

Yanımda duruyor ve benim sayfaları çevirişime bakıyordu. Resimleri bir bir incelerken yaşlı bir adam resmini sordum. Babası Hamdi bey olduğunu söyledi. Sonra kendi resmine rastladım. Birinde subay elbisesi vardı arkasında. Öteki, kimbilir kaç yıl önce çekilmiş bir resimdi. Burada Nazmi bey Sabriye hanımla beraberdi.

Sonra babamla birlikte bir genç hanım resmi. Buna dikkat ettim. Hanım zayıf yüzlü, ciddi ve biraz sert bakışlıydı. Resmin üzerinde fazlaca durduğumu gören amcam beni kontrol ediyordu.

— Çevirsene, dedi.

— Babamın yanındaki bu hanım annem olacak, dedim.

— Ne bildin? dedi amcam.

— Sizin albümünüze girdiğine göre..

— Doğru. Çevir bak, annenin tek bir resmi de var.

Sayfaları çevirdim. Arkasında kütüphane, önünde bir yazı masası olan annemin yakından çekilmiş resmi

üzerinde durdum. Bu resim biraz daha sonra çekilmiş olmalıydı. Samiye hanım aynı ciddi yüzle bir kitap okuyordu. Amcam :

— Okumaya ve kitaba çok meraklıydı, dedi. Babasından kalma büyük bir kütüphanesi vardı. Bu kitap merakı yüzünden eski Osmanlıca'yı öğrenmişti. Pek yazamaz ama el yazısına kadar kolaylıkla okur.

— Samiye hanım şimdi kaç yaşında var? dedim.

— Eh, dedi amcam. Yirmi bir yaşındayken evlenmişti. Şimdi sen on üç yaşında olduğuna göre, en fazla otuz beş yaşında olmalı.

— Ama çok daha yaşlı görünüyor.

— Annen çok ıstırap çekmiştir Erol. Istırap insanı ihtiyarlatır.

Sonra, üzerinde pek durmuyormuş gibi, ilgisiz görünerek :

— İstersen bu resim sende kalsın, dedi.

Resmi odamda göz önünde bir yere koydum. Meşgul olmak istemediğim halde gözlerim kayıyor, sık sık bakıyordum.

Kitaplarla, bilgilerle uğraşan, okumuş, zeki ve yüksek tahsilli bir kadın herhalde duygulu bir insan olmalıydı. Kusursuz yaratılmış bir insanda bir karakter çöküntüsü olabilir miydi?

Bir akşam amcama sordum. Bana :

— Bu nereden aklına geldi, dedi. Öyle bir kadın evlât sevgisini duymamış olabilir mi? Sen suç arıyorsan babanda ara. Soylu bir kadın olan annen sefil bir insanla daha fazla uğraşamazdı. İhanet görmek, aldatılmak kolay değil oğlum. Annen böyle bir adama yalvaramaz, hatta onu doğru yola çekmeye çalışamazdı. Onlar hiçbir zaman anlaşamıyacaklardı. Çünkü annen daha kültürlü ve kıymetli bir kadındı. Bana bakma, ben yengenle evlendim. Ama o babasının kendi istediği bir kadınla evlendiğini bahane tutarak evinin dışın-

da zevk aramaya başladı. İşte bulduğu kadın da meydanda.

ORTAOKULU kasabada bitirdim. Mezun olduğum sene on beş yaşımdaydım. Zayıfça, sinirli, uzunca boylu, rengi soluk bir erkek çocuktum.

Bu zaman içinde babamı ve annemi görmedim. Babam bana bir tek mektup yazıp halimi sormadı. Okulumla hiç ilgilenmedi. Hatta ikinci yıldan başlayarak para da yollamadı.

Amcama yük olmak istemiyordum. Ne de olsa genç bir erkektim. Bir takım masrafım vardı. İnsan bir ev kedisi gibi sadece yiyip içmekle olmazdı. Giyim kuşam, okul masrafı lâzımdı. Bütün bunlardan başka, başından atar gibi beni amcama yollayan babamın bana karşı olan ilgisizliğini gösteriyordu.

Haziran ayında, okulda ortayı bitirenler için diploma töreni yapıldı. Zaten sekizinci sınıfı bitiren sadece altı kişiydik. Ötekiler ya sınıfta kalmış veya o sınıfa gelmeden okulu bırakmışlardı.

Eylül ayında yeni bir okula başlamam gerekiyordu. Her ihtiyacımı ince ince düşünen ve bana canla başla hizmet eden amcamla yengeme yük olmak istemiyordum.

Amcama bunu dokundurduğum zaman :

— Benim yabancım mısın oğlum? dedi. Yengen de seninle övünüyor. Başka kimimiz var ki! Sen bizim hayatımızı dolduruyorsun. Geldiğin zaman, namaz, oruç, günah korkusundan başka birşey bilmezdik. Seninle birlikte, yavaş yavaş da olsa tekrar gençleşmiş gibi olduk. Eşyamızı değiştirdik, televizyon aldık, mutfak aletleri, temizlik aletleri aldık. Haftada bir olsun bir gezmeye gidiyoruz. Belediye sinemasını kaçırmıyoruz. Komşularımızla arada gidip gelmeler başladı. Sen

bizden ayrılırsan evi de, hayatımızı da soyup soğana çevirirsin.

— Teşekkür ederim amca, dedim. Fakat anam ve babam olmasa herhalde size sığınırdım. Ama onların bu dereceye kadar vefasızlıkları beni üzüyor.

Amcam :

— Bana bak oğlum, dedi. Sen duygulu bir gençsin. İçindeki sıkıntıları biliyorum. Sana bildirmedim ama babana yazdım. Bana ne cevap verdi biliyor musun? Dur sana okuyayım.

Amcam odasından bir mektup getirdi. Biraz tutuk, ama yanlışsız okudu :

«Ağabey, Erol'u aramamakla kalbini kırdığımı yazıyorsun. Ona ne kadar düşkün olduğumu kendisi bilir. Onu koynumda yatırdım. Yemeğini yedirdim. Elini ayağını yıkardım. Geceleri kalkıp kalkıp bakardım ona. Onunla övünürdüm. İnsan evlâdını sevmez olur mu? Yeniden evlenmek zorunda kalmamın bir sebebi de ona daha iyi baktırmaktır. Ben kendisini kırıp azarladığımı hiç hatırlamıyorum. Ben babası değil miyim? Neden bana yazmaz? İçinden gelmiyor, değil mi? Ben de bir baba olarak ona gücenmiş durumdayım.»

Amcam mektubu katlayıp kaldırdıktan sonra :

— Bunun üzerine ben bir karşılık verdim, dedi. Şöyle yazdım ona :

«Sen oğlunu anasız bırakan bir erkeksin. Senin baba sevgin menfaatinle beraberdir. Oğlunu anasına vermedin. Çünkü bütün eşyasiyle birlikte o daire babası tarafından Samiye hanıma verilmiştir. Yalnız bu değil. Babamız Hamdi efendi Samiye hanımın babası Sadık efendiden yüz binlerce lira ödünç olarak aldı. Sonradan sen Samiye hanımdan az para çekmedin. O sessiz, kibar, nazik kadın sana lâyık değildi. O terbiyesi, tahsili ve karakteriyle çok daha uygun bir evlenme yapabilirdi. Sen onun karşısında bir aşağılık duygusuna kapıldın. Onun seviyesinde olmadığını anladın. Bü-

tün yanlış ve münasebetsiz hareketlerin de işte bu aşağılık duygusundan gelmedir.»

«Sen o kıymetli kadını çirkin hareketlerinle kırdın, incittin. Bir yazıhane yosmasını kadın diye Samiye hanımın dairesine getirdin. Onun bütün haklarını bu sarı çiyana çiğnettin. Oğluna bakman bile menfaatinin gerektirdiği bir davranıştır.»

«Ailemize hizmet eden o emektar insanları bile barındıramayan sen, bir baba olsaydın, bana olsun yazar, oğlunun durumunu sorardın. Hayır, sen onu başından attın. Ama hâlâ oğlunun annesinin dairesinde, onun eşyalarıyla yaşıyorsun. Biraz gururun, biraz insanlığın olsa utanır ve çekilirdin.»

Amcama hayretle baktım. Kaşlarını çatıyor ve yüzü kızarıyordu :

— Oğlum, dedi. Baban suçludur ve Allah bilir artık senin onunla bir çatı altında yaşamana imkân yoktur. Bu arada sana düşen bir vazife var. Bir iki ay için Erenköyü'ne git. Annenin gönlünü al.

— O beni istemez, dedim.

— Hayır, dedi. Bir defa gitmen ve annene görünmen lâzım. Orada kaldığın kısa süre içinde senin hakkındaki kararı o vermelidir. Şunu iyi bil ki, bu ayrılmada annenin hiç bir suçu yok.

Amcamın teklifi bana bir imtihana girmek kadar güç geldi. Fakat onun her zaman için doğru ve yerinde düşündüğünü bildiğim için haziran sonunda küçük bir bavulla kasabadan ayrıldım.

Otobüs beni Haydarpaşa'da bıraktı. Oradan bir taksiye bindim. Amcamın verdiği adresi gösterdim. Şoför Erenköy'de bir iki kişiye sorduktan sonra beni yüksek bir duvarın içine açılmış demirparmaklıklı bir kapının önünde bıraktı. Kapının önüne hemen saçaklı bir köpek gelerek havlamaya başladı. Biraz sonra ayaklarını sürüyen ihtiyar bir adam geldi kapıya. Beni görür görmez :

— Buyurun küçük bey, diye haykırdı.

Kapıdan içeriye girdim. Köpek beni bir iki kokladıktan sonra çekildi. Dursun efendi epeyce yaşlanmış ve halden düşmüştü. Bir ayağına iyi basamıyor ve onu adeta sürüklüyordu.

Ağaçların arasından genç bir adam çıktı. Koşarak bize geldi. Ahçıbaşının elindeki bavulu aldı, bana da :

— Hoşgeldiniz Erol bey, dedi.

Herhalde amcam oraya gideceğimi yazmıştı. Ağaçların arasındaki boyası epeyce sıyrılmış, büyük bir köşke doğru yürüdük. Ağaçlar bu köşkü yer yer kapatmış, yeşil bir çember içine almışlardı. Geçtiğimiz bahçe yolları çok temiz ve bakımlıydı. Herhalde amcamın bahsettiği bu bahçeyi Dursun efendinin bilgisi altında genç adam düzenliyordu.

Köşke vardık. Bir kaç basamak merdivenle dış kapının sahanlığına çıkılıyordu. Burası iki mermer direğin üzerine bindirilmişti.

Sahanlıkta, saçını başını dikkatle toplamış, arkasında basit, ama temiz bir rop bulunan bir hanım ayakta bekliyordu. Onun arkasında Halime hanım vardı. Bu kadına doğru ilerledim. Eline uzandım.

Hiçbir telaş ve heyecan eseri göstermeden :

— Hoş geldiniz Erol bey, dedi.

— Hoş bulduk efendim, dedim.

Elini öptüm. Eli bana hayli soğuk ve zayıf geldi. Sanki annem değildi ve yabancı ve teklifli bir kadın, meselâ bir öğretmendi. Yanımda yürürken sol kolumdan tutuyordu.

Sahanlıktan içeriye girer girmez ayakkabılarımı çıkarmak istedim. Halime hanım bana :

— Ayaklarınızı siliniz Erol bey, dedi. Çıkartmayınız.

Amcamın evinde çok alışmıştım. Pabuçluk denilen yerde terlikler dururdu. Herkesin terliği ayrıydı. Kadın

ve erkek için de ayrı terlikler vardı. Bir misafir gelirse bunlar da çıkartılırdı.

Ayaklarımı sildim. Halime kadın bavulumu almıştı. O da epeyce ihtiyarlamış ve zayıflamıştı. Ama Samiye hanımın yanında fazla konuşmuyordu.

Bir salona girdik. Burada oturulduğu zaman insanın arkadan başı görülmeyecek kadar arkaları yüksek yaldızlı koltuklar vardı. Bunların üzerine beyaz bir kılıf geçirilmişti. Herhalde üzerine oturulanlar böyle örtülüydü. Diğerleri salonun duvarlarına dayanmış olanlar sarı ipekli bir kumaşla kaplıydı.

Ortada uzunca, kenarları yuvarlak, mermer kaplı bir masa vardı. Ayakları şekillendirilmişti. Bunun üzerine doğru tavandan çok büyük bir avize sarkıyordu. Bu avizenin üzerinde fanuslar vardı.

Samiye hanım bana bir koltuk gösterdi :

— Şöyle buyurun Erol bey, dedi.

Kendimi bir doktorun muayenehanesinde sanıyordum. Endişeli ve kuşkuluydum. Samiye hanım :

— Erol bey, dedi. Burası sizin eviniz sayılır. Amcanız gelmek istediğinizi yazmışlardı. Dünden beri bekliyoruz. Seyahatiniz olaysız geçti mi?

— Evet efendim, dedim. Yalnız gece yolculuğu biraz güç oluyor. Eğer yola devam etmeseydik ancak bu akşam gelebilirdik.

— Halime hanım size hafif bir kahvaltı versinler. Odanıza çekiliniz. Pijama getirdiniz mi?

— Evet efendim.

— İsterseniz önce bir duş alınız.

Duş alırken, sonra kahvaltı ederken Samiye hanımı görmedim. İkinci katta bir odayı benim için hazırlamışlardı. Bu odada elbisemi değiştim. Getirdiğim evlik elbiseyi giydim. Gömleğimin kollarını sıvamanın ayıp olacağını düşündüm.

Bir saat kadar sonra Halime hanım bana gelip :

— İstersen balkona çık Erol bey, dedi. Hanımefendi orada.

Samiye hanım ben balkona girince olduğu yerde biraz kımıldadı :

— Buyurun, dedi.

Hava sıcak ve çok güzeldi. Rüzgâr yoktu. Ama bu balkonda insan kendisini bir ağaca çıkmış kadar yeşilliklerin içinde buluyordu. Bezli şezlonglardan birine de ben oturdum. Uzaklardan kahkaha sesleri geliyordu. Ağaçların arasından kırmızı damlar görünüyordu.

Samiye hanım ben oturduğum zaman :

— Ortaokulu bitirmişsiniz, dedi.

— Evet efendim.

— Rahatlıkla okuyabiliyor musunuz?

— Okuyorum efendim.

— Şimdi okumak için ne fikirdesiniz?

— Amcam Nazmi bey en yakın şehirdeki liseye yatılı olarak verebileceğini söyledi. Ama kararı bu seyahatin sonuna bıraktı.

— Anlayamadım Erol bey. Siz kasabaya döndükten sonra mı karar verecek?

— Burası belli değil, dedim. Amcam herhalde sizin fikrinizi almak istiyor.

— Bu zamana kadar buna lüzum görmemişti amcanız.

— Ne düşündüğünü bilemem. Ama çok dürüst bir insan.

— Amcanız size bakacak durumda değil mi?

— Emekli bir memur, fakat bir bakkal dükkânı var. Ayrıca köyde hayvanları, üzüm bağları, cevizlikleri var. Zengin bir insan sayılır.

— Yani size rahatlıkla bakabilir.

— Evet.

— Benim fikrimi almaya gerek olmayabilir.

— Amcam bütün sorumluluğu üzerine almak istemiyor. Gerek kendisinin ve gerek hanımı Sabriye ha-

nımın çocukları olmamış. Benim yanlarında kalışım onlar için bir mutluluk. Hatta Sabriye hanım sizin için «Nazmi bey, çok yalnız kalacağız, yollama» dediği zaman «Hanım, bu bizim meselemiz değil, Erol'la Samiye hanımın meselesi», dedi.

— Siz buraya gelmeyi bir vazife mi saydınız?

— Vazife olarak düşünmedim. Mecburmuşum gibi geldi bana. Üç yıl yanında kaldığım kadar, sonradan yanlış olduğunu anladığı bir hareketine rastlamadım.

— İsterseniz hemen kısa bir mektup yazınız amcanıza. Buraya geldiğinizi bildiriniz. Benden de kendisine ve yengenize selâm yazınız. Gelişinizden memnun kaldığımı bildiriniz.

— Peki efendim.

Ben yol yorgunu mektubu yazdım. Halil adındaki bahçede çalışan gençle yolladılar. Annem Samiye hanımın benim gelişimden memnun kaldığını mektuba ilâve ettirdiği ifadesinden anladım. Yoksa insan yedi kat el bir hanımla birkaç saat bir arada kalsa daha fazla teklifsiz olabilirdi.

O akşam yemeği saat yedide yendi. Genç bir hizmetçi tam saat yedide salona gelerek yemeğin hazır olduğunu haber verdi.

Samiye hanımın arkasından ben de birinci kattaki büyük yemek odasına girdim. İşaret edilen yere oturdum. Bu masaya ahçıbaşı ile Halime kalfa da oturdu. Samiye hanım çorba dağılınca :

— Buyurun, dedi.

Ben kendimi tutamadım. Üç yılın verdiği alışkanlıkla :

— Bismillahirrahmanirrahim, dedim.

Kalfa da, ahçıbaşı da biraz sıkılarak benim gibi besmele çektiler. Samiye hanımın solgun ve zayıf yanakları biraz kızardı. Ama bana birşey söylemedi. Yemekte pirzola, sebze ve pilav vardı. Sonra da birer kâse ayva kompostosu geldi. Yemekten sonra içimden be-

reket dileyen bir dua okudum. Samiye hanım bunun da farkına vardı.

Sofraya yardım etmek istedim. Samiye hanım:

— Bu işleri yapacak kimseler var Erol bey, dedi.

Salonda radyo, televizyon, telefon gibi şeyler vardı. Samiye hanım benim davranışlarımı kontrol eder gibiydi. Kahvesini içerken :

— Sigaraya filan alıştınızsa çekinmeyin, dedi.

— Alışmadım, dedim.

— Sizin yaşınızdaki erkek çocuklar çoğu zaman alışıveriyorlar.

— Okulda vardı efendim, ama ben alışmadım.

— Nazmi bey sizi davranışlarınız için tenkit etti mi?

— Hayır efendim. Ben üç sene onlarla birlikte oruç tuttum. Bunun için beni zorlamadılar. Onlar gece kalkarlardı. Ben de gürültülerine uyanırdım. Ertesi gün de oruç tutardım. Zaten hemen hemen bütün okul oruç tutardı.

— Dışarları biraz böyledir Erol bey.

— Evet efendim, insan ister istemez başkalarının yaşantılarına uyuyor.

Televizyon seyrettik, pek birşey konuşmadık. Bana yatacağım odayı gösterdiler ve rahatlık dilediler. Gece bu yüksek tavanlı odayı biraz yadırgadım. Duvarlarda nakışlar, çerçeveler içinde manzara ve hayvan resimleri vardı. Tavan da süslüydü. Küçük ama güzel bir avize vardı. Yattığım karyola sarı madendendi. Her tarafı parlak ve tertemizdi. Pencerelerde panjurlar vardı. Yaz olduğu için arkaya açılmış, mandallarına tutturulmuşlardı.

Zaten hangi pencereden bakılsa insan kendisini yeşillikler içinde buluyordu. Sabahleyin yattığım yerden tavanı, duvarları seyrettim. İnsan kendisini resimli bir kitabın içine girmiş zannederdi.

Kahvaltıda Samiye hanımı gördüm. Bana zengin

bir kahvaltı hazırlanmıştı. Samiye hanım bir bardak sütlü kahve içiyordu. Kahvaltıdan sonra hizmetçi beni kütüphaneye götürdü. Burası duvarları kitap raflarıyla dolu bir odaydı. Büyük ve geniş bir masada Samiye hanım oturuyordu. Bana da yakın bir yerdeki koltuğu işaret etti. Oturduğum zaman :

— Hakkımdaki düşüncenizi anlamak istiyorum, dedi.

Hiç düşünmeden :

— Hanımefendi, dedim.

Sözümü sürdüremedim. Samiye hanım kıpkırmızı oldu. Yüzüme biraz sertçe baktı ve sonra yavaş yavaş yüzü soldu

— Anneniz olduğumu unutmamanız gerekmez mi? dedi.

HANIMEFENDİ, diye tekrarladım. Sanki onun ihtarını duymamıştım.

— Hanımefendi, insan kaderiyle birlikte doğuyor. Ben ana ihtiyacını duymadım mı sanırsınız? Kim olduğumu, buraya geleceğimi biliyordunuz. Ama siz beni nasıl karşıladınız? Bir hanımefendi, nihayet sert bir öğretmen gibi değil mi? Gülümsediğinizi görmedim. Benim üzerimde kusur arayan bir haliniz vardı. Bir ana gibi değil, gururlu bir insan olarak karşımda buldum sizi. Belki anne desem kaşlarınızı çatacaktınız. Beni kanınızla, tabii duygularınızla değil, gururunuzun eleğinden geçen bir mantıkla karşılıyorsunuz. Ben kalbinize giden yolu ne ellerinizde, ne yüzünüzde, ne de bakışlarınızda bulabiliyorum. Kapı zannettiğim yerlere bir demir perde gibi başımı çarpıyorum.

Samiye hanım acı bir gülümseme ile :

— Erol bey, dedi. Sizin oğlum olduğunuzu bilmeseydim, bu sözleri sizden duysaydım, yüzünüzü görme-

den sizin oğlum olduğunuzu anlardım. Ben de hayatımda işte böyle sizin duyduklarınızı duydum.

Gözleri nemlenmişti :

— Beni memnun ettiniz oğlum, dedi. Şimdi ana oğul olarak konuşabiliriz. Size tekrar soruyorum, beni suçlu buluyor musunuz?

— Belki bulurdum, dedim. Ama Nazmi bey bana sizin karakterinizi anlattı. O sizi çok iyi tanımış ve takdir etmiş. Siz beni sizi hatırlayamayacağım kadar küçük bıraktınız. Ana için bu kolay bir iş değildir. Babam sizin dairenize, çocuğunuza, kendisine verdiğiniz paralara el koydu. Ona karşı sonsuz bir nefret duydunuz ve ondan ayrıldınız. Güzel ve çok kıymetli bir kadın olduğunuz için ikinci defa evlendiniz. O ihanet eden, iğrenç adamla daha fazla uğraşamazdınız. Kendi hayatınıza çekildiniz. Eğer bir tarafa gururunuzu, bir tarafa annelik duygusunu koysalardı, anneliğiniz muhakkak üstün gelirdi.

— Erol bey, çok ağır şeyler düşünüyorsunuz?

— Ben çocukluğumu yaşamadım Samiye hanım. Benim ilk hatıralarım babamın koynunda başladı. Beni avutmak, bana annesizliği duyurmamak istiyordu. Bunu ona yaptıran vicdanındaki rahatsızlıktı. Bir çocuğu anasından ayırmak büyük bir suçtur. Babam da bana karşı suçlu kaldı ve kalacaktır.

Samiye hanım :

— Ya o kadın? dedi.

— O kadın birden eve geldi. Beni Halime hanım avutuyordu. Suzan hanımı bana anne bildirmeye çalışıyorlardı. Fakat bu kadın hiçbir zaman benim annem olamadı. Kısa zamanda beni babamla kendisi arasında bir engel gibi görüyordu. Daha sonra: «Kalfa ile anasına yollayıver, ben bakmaya mecbur değilim», dediğini hatırlıyorum. O zaman babam: «Unutma ki bu daire, bu eşya onun annesine aittir», dedi. «O giderse bunlar da gider». Babam bu kadına hiçbir zaman teslim olma-

dı ama artık her günkü rahatsızlık onu canından bezdirdi. Herşeye peki deyip geçiyordu. Muhakkak yaptığı hatayı anlamıştı ama artık iş işten geçmişti.

— Ben babanızı hiçbir zaman affetmeyeceğim.

— Tabii, dedim. Babam kendi alın yazısını kendisi çizmiştir. Bu arada beni de ortada bırakan odur.

Konuşmamızı bir sonuca bağlayamadık. Samiye hanım yanındaki raftan küçük bir şişe çıkarttı. Bir kadeh suya birkaç damla damlattı ve içti. Kütüphane eter kokusuyla doldu. Ben :

— Bahçeye inelim mi anne? dedim.

İlk defa anne diyordum. Samiye hanım duymamış gibi :

— Siz ininiz, ben de gelirim, dedi.

Ben biraz üzüntü ile bahçeye indim. Halil adındaki bahçıvan, köpeği tutarak bana dalmasına engel oldu. Köpeğin başını okşadım. Hayvan çabuk alıştı. Ev halkından biri olduğumu anlamıştı.

Kendi kendime geziniyordum. Köşkün önünde bir meydan vardı. Bunun sağ tarafında büyük bir havuz bulunuyordu. Gayet bakımlı olan bu havuza karşı oturdum. Biraz sonra Samiye hanım geldi. Arkasına bir örtü almıştı.

Ben ayağa kalktığım zaman :

— Rahatsız olmayın, dedi. Gelen annenizdir.

Anlıyordum ki, aramızdaki engelleri o da kaldırıp atmak istiyor. Biraz sonra ben sordum :

— Amcamdan duyduğuma göre bu köşkte doğmuşum, dedim.

Samiye hanım :

— Evet, dedi. Üç buçuk yaşınıza kadar burada kaldınız. Bazen kışları apartmana iniyorduk.

— Ben bu havuza hiç düştüm mü?

Samiye hanım hayretle yüzüme bakıp :

— Hayır, dedi. Bunu sormak nereden aklınıza geldi?

— Bilmem, dedim. Ben bu havuza düşmüşüm gibi geliyor. Sonra bir arap adam beni sudan çıkarmıştı.

Samiye hanım :

— Siz değildiniz oğlum, dedi. Bir misafir çocuğu idi. Çok zengin ve köklü bir aile misafir gelmişti. Oğlan pek yaramazdı. Havuza düştü, lala dedikleri zenci adam hemen onu kurtarmıştı. Siz bunu hatırlamış olacaksınız.

— Herhalde, dedim. Düşeni kendim zannettim.

— Demek o zamandan beri bazı şeyleri hatırlayabileceksiniz.

— Kimbilir, dedim.

Düşünüyorduk. Samiye hanım :

— Size birşey soracağım, dedi. İstanbul'da kalmak, tahsilinize burada devam etmek ister misiniz?

— Ne bileyim, dedim. Amcam, buraya gelip kalmadan bir karar veremeyeceğimizi söylemişti. Herhalde sizin fikrinizi kabul edecek.

— Ya siz?

— Herhalde ben de kabul edeceğim. Çünkü kasabada lise yok. Zaten ortaya devam eden bile az. Eğer kasabada kalmak istersem amcam beni yatılı olarak yakın bir şehirdeki liseye yazdıracak ki, onu böyle ağır masraflara sokmaya hakkım yok.

— Şu halde burada kalacaksınız.

— İsterseniz.

— O halde amcanıza yazınız. Makul sebepleri de bildiriniz. Burada kalmanızı benim de arzu ettiğimi anlatınız.

Ne garip bir kadındı. Düşüncelerini açıkça anlatmıyordu. Ben kendisiyle kalmak istediğimi söylemiyordum. O da bu isteği benden bekliyordu. İkimiz de birbirini sınayan iki insana benziyorduk.

O gün öğle yemeğinden sonra salona çıkmıştık. Salonda biraz çekinerek geziyor ve resimlere bakıyordum. Orada siyah ve yarım kuyruklu bir piyano gör-

**Orada siyah ve yarım kuyruklu bir piyano gördüm.**

düm. Kapalıydı. Kapağına dokunduğumu görünce bana seslendi :

— Erol bey, dedi.

Yanına gittim. Oturdum. Sigara içiyordu.

— Musikiye merakınız var mı? dedi.

— Biraz vardı, dedim. Üçüncü sınıftayken okula bir öğretmen gelmişti. Ben de istedim. Bana nota öğretiyor, ıskala yaptırıyordu. Ama daha sonra Suzan hanım buna engel oldu. Evdeki piyanoda dangır dangır başını şişiriyormuşum. Halbuki bir iki yıl sonra dünyaya gelip büyümeye başlayan kızına bir davul almıştı. Çocuk sabahtan akşama kadar gürültü ediyordu. Zaten huysuzluk eden bu çocuğu bazen. piyanonun tuşlarına bastırır, onun tekmelemesinden âdeta haz duyardı.

— Babanız da buna müsaade ediyordu, değil mi?

— Bir iki defa ses çıkartmamıştı. Sonradan piyanoyu kilitledi. Bu yüzden de uzun uzadıya kavga ettiler.

Sonra sözü değiştirdim :

— Notalar da olduğuna göre siz arasıra piyano çalıyorsunuz.

Samiye hanım :

— Genç kızken çok düşkündüm, dedi. Hatta evlendikten sonra büyük babanız da ara sıra benden piyano çalmamı isterdi. Yalnız babanız bundan hiç hoşlanmazdı.

— Aşağılık duygusundandır, dedim.

Samiye hanım :

— Belki, dedi. Çünkü bende olan bazı şeyler onda hiç yoktu. Meselâ ben hem İngilizce, hem Fransızca konuşur, Osmanlıca okur, yazardım. Cezmi bey liseyi güçlükle bitirmişti. Apartmandaki okuyan gençlerden bir kısmı benden lisan yardımı isterlerdi. Bunlarla meşgul olmam babanızı rahatsız ediyordu. Belki müziği seviyordu, fakat benim gibi elinde bir sazı yoktu.

Ben sonradan tamamiyle bıraktım. Musiki de huzur ister. Burada tekrar evlendiğim zaman üvey babanız mariz ruhlu bir insandı. Basit bir memur görünüyordu ama son derece hassastı. Benim gibi bir kadını babanızın nasıl bırakabildiğine şaşardı. O hastalanmadan önce piyanoya belki de kendi talihsizliğimi örtmek, çevreme neşeli ve hayatımdan memnun görünmek için düşmüştüm. Bazen saatlerce dalar, çalardım. Bakardım üvey babanız gelmiş, bir köşeye oturmuş, dinliyor. «Ömrünüze bereket Samiye hanım» derdi. Zavallı adama ben kalbi kapalı olarak varmıştım. Ama iki insan olarak birbirimize yakındık. Anlayışlı, medeni iki insan. Sizi yanımıza almayı teklif etti. Ben buna lüzum görmedim. Tekrar mahkeme ile uğraşıp yüzyüze gelmek istemedim. Sizi vereceği de şüpheliydi.

Samiye hanım içini çekerek kalktı. Piyanoyu açtı ve belki kaç seneden sonra ilk defa tuşlara elini sürdü. Bana okul şarkılarını, bazı marşları, sonra şarkıları ve klasik garp müziğinden parçalar çaldı. Hassas bir kadın olduğu için bunu gayet iyi yapıyor ve içinden duyuyordu.

Onu bıkıp usanmadan, isteyerek dinledim. Teşekkür ettim :

— Eğer ders alırsanız, dedi. Size çok yardım ederim.

— Ders almak isterim, dedim. Kasabada zavallı amcam herhalde bana piyano alamazdı. Ama bir gün bir saz almaya kalktı. Kendisi de Sabriye hanım da ud çalıyorlar. Amcamın sesi yok, ama bazı operet parçalarını çok iyi biliyor. Eğlenceli ve genişçe bir kültürü olan bir insan. Eğer onun bu zengin tarafı olmasaydı kasabada pek oturamazdım. Okulda Türkçe öğretmenliği yapmış. Biraz Fransızca'sı da var.

Amcama ait bazı hikâyeler anlattım. Samiye hanım gülümsedi ve :

— Herhalde amcanızı hayli sevdiniz, dedi.

— Evet, dedim. Her davranışım kabahat olan bir evden çıkmış, tam müsamaha gösteren ve evlât hasreti çeken iki insanın arasına girmiştim. Gerek yengem, gerek amcam beni hareketlerimde tamamiyle serbest bıraktılar.

Köşkün geniş bahçesi, Samiye hanımın kütüphanesi, bahçenin bir tarafından görülen engin manzara ve köşkteki varlık beni daha aylarca avutabilirdi. Fakat Samiye hanım bana bazı görevler verdi :

— Erol bey, dedi. Birbirimizi daha iyi anlayacağız. Ayda bir defa bir avukat gelir, banka faizleri, kiralar hakkında bana malumat verir. Yaşlı ve makul bir insandır. Siz yavaş yavaş annenizin varlığını idare etmeye alışmalısınız. Tabii herşeyi büsbütün size bırakıp vaktinizi dolduracak değilim.

Samiye hanım bana masrafları yazdığı defteri verdi. Akşamları beş on dakika meşgul olmakla o günün masraflarını deftere geçiriyordum. Bu defter kütüphanede duruyordu.

Kütüphanedeki kitaplar da çok önemliydi. Samiye hanımın babasının babası kitap meraklısıymış. Babası da bu hevesi ve tutkuyu ilerletmiş. Arapça, Frasça, Osmanlıca, pek çok eser arasında el yazmaları da vardı. Bunların dışında, Fransızca ve İngilizce kitapları Samiye hanım toplamıştı. Ayrıca tarihe ve edebiyata ait pek çok kitap vardı.

Samiye hanım bana son zamanlara kadar basılan bütün mecmua ve kitapları takip etmiş. Bana ayrıca ansiklopedileri, lugatleri göstererek :

— Benimle kalacağınıza göre bu kütüphaneden faydalanabilirsiniz, dedi. Derslerinizi burada hazırlayınız. Daha sonra, yani benden sonra demek istiyorum, kitap sevgisini sürdüreceğinizden eminim.

Bir iki gün sonra da, kütüphanedeki aile albümüne bakmak için izin istediğim zaman :

— Her istediğinizi yapabilirsiniz, dedi. Sadece ile-

riye ait bir karar alırken bana da danışmanız iyi olur. Çünkü ben okuduklarım ve öğrendiklerimle tecrübe sahibi oldum.

Albümde tarih sırasıyla çekilmiş resimler vardı. Büyük babamı, annemin babasını, üvey babamı, daha önce ilk evlilik sırasında annemle babamı ve ben doğduktan sonra çekilmiş resimleri, annemin piyano başındaki resimlerini ayrı ayrı inceledim.

Samiye hanım piyano çalarken babam Cezmi beyin yakın bir yerde otururak müzik dinlerken çekilmiş resmine baktım. Bunun üzerinde fazla durmuştum. Samiye hanım :

— Bir düşünceniz olmalı, dedi.

— Evet, dedim. Sanıyorum ki müzik sevgisi okumakla, dinlemekle ortaya çıkmaz. Bu Allah vergisidir. Babam sizin kültürünüzü kıskanarak aşağılık kompleksine kapılmış, sizi takdir edeceğine yolunu sapıtmıştır. Herhalde birlikte yaşantınız devam etseydi huzur bulmanız mümkün olamayacaktı. Bu davranışlardan zararlı çıkan odur. Şunu demek istiyorum. Babam Cezmi bey hakikaten müziği seviyordu. Belki ona bunu sevdiren sizin üstün başarılarınızdır. Ben dairede birçok nota buldum. Bunlar klasik garplı sanatkârların eserleriydi. İsimlerinden hatırlıyorum. Siz bunları geçen gün bana çalmıştınız.

— Devam ediniz, dedi. Fikrinizi anlayamadım.

— Şunu demek istiyorum, dedim. Babam belki sizin bütün meziyetlerinizi kıskanmıştır. Ama sizden ayrıldıktan sonra unutamadığı birşey varsa o da bazı klasik eserlerdir. Şimdi anlıyorum ki bunlar banda alınmış o zaman. Babam ekseriya akşamları bir kaç kadeh rakı içer, salonda bu bantları bazen bir iki defa dinlerdi. Suzan hanım birşeyler anlamış olacak ki, bir gün bantları kutusuyla beraber suya düşürmüş ve kendi anlattığına göre kaloriferin üzerinde kurutmak için bıraktığı zaman nasılsa bantlar kullanılmaz hale gel-

miş. Babam bunun için çok ağır sözler söyledi. Bu arada Suzan hanımın: «Senin mazini içinden söküp alacağım» dediğini, babamın: «Senin iğrenç ellerin, yılan dilin benim hatıralarımı yıkamaz. Hatalarımın cezasını seni ezerek senden çıkartacağımı bilmiş ol», demişti.

Samiye hanım ses çıkartmıyordu. Ben :

— İnsanın pişman olması cezasını ortadan kaldıramaz, dedim. Beni anasız bırakmaya hakkı yoktu. Analar, babalar kendi davalarını çözmeye çalışırken arada kalan çocuklarını unutmamalıdır.

Samiye hanım :

— Beni de mi suçlu buluyorsunuz? diye sordu.

— Amcam sizin suçlu olamayacağınızı bana anlatmıştı, dedim. Eğer suç babamda olmasaydı onun tarafını tutardı.

— Bana amcanızın kanaati değil, sizin ki lâzım.

— Ben de ayni kanaatteyim, dedim.

AMCAMA yazdığım mektupta şöyle diyorum : «Bu mektubu size, onuncu sınıfa geçtiğimi öğrendiğim bugün yazıyorum. Okuldan döner dönmez beni bekleyen Samiye hanımın gözlerindeki sorudan anladım ve :

— İyi derece ile geçmişim, efendim, dedim.

Annem de bana şu cevabı verdi :

— Sizi kutlarım Erol bey.

Amca, dikkat ediyor musunuz? Bu konuşan iki kişi ana ve oğuldur. İki yabancı insandan hiç farkı yok. Ben Samiye hanımın son derece hisli, en küçük birşeyden üzülen veya ona sevinen bir insan olduğunu, ama duygularını dışarıya vermediğini anladım.

Sağlık durumu da pek iyi değil. Yaşantısındaki sarsıntılar onun üzerinde etki yapmış. Ara sıra bir hekime gidiyor, uykusuzluklardan yakınıyor. İlaçları değişiyor. Hekime gittiğini anlıyorum ve soruyorum.

— Size yeni bir ilaç mı verdi?

— Evet, diyor. Ama ilaçlardan çok beni üzen şeylerden kaçınmamı salık veriyor. İnsan kendi yaşantısından kaçabilir mi?

— Peki sizi üzenler nedir?

— Yalnızım Erol bey. İnsanlarla aramda bir duvar var sanki. O duvarı aşamıyorum, en yakın olduğunu zannettiğim bir insan bile beni anlamıyor, bana yaşamak için muhtaç olduğum ilgiyi gösteremiyor.

Bu sözüyle bana da taş attığı muhakkaktı. Evet, ben de onun ıstıraplarını gideremiyorum. Benim için o hep hanımefendi ve Samiye hanım, ben de Erol bey.

İki yıldır yanındayım. Bana şimdiye kadar bir adım atmadı. Bir adım bile aramızdaki açıklık kısalmadı.

Sizin yanınızda kaldığım kadar zayıf, ama pek de güçsüz değildim. İştahım yerindeydi. Buraya geldim. Yanınızda olduğu kadar rahatım. Ama bir türlü kendimi toplayamadım. Çünkü hiç bir gün huzur içinde yaşadığımı hatırlamıyorum. En iyi yemekler hazırlanıyor. Bana verilen oda en becerikli ellerle temizlenip toplanıyor. O odada annemin ellerini, annemin havasını daima hissediyorum.

Onu üzüntülü veya gece uyumamış bırakırsam canım evden çıkmak istemiyor. Çıkarsam aklım hep orada kalıyor. Zaman zaman bir sancım tutar gibi onu düşünüyorum. Zazan zaman karşılaşınca ona sarılmak istiyorum, ona haykırmak istiyorum.

— Aramızdaki bu duvarı yık artık anne, diye bağıracağım geliyor. Bu tutukluğun, birbirimize gülümserken içimizden küskün ve çekingen durmamızın nedeni nedir?

Belki o da zaman zaman yanıma gelerek yaptığım bir işe bakarken ellerini omuzlarıma koymak ve arkamdan bana sarılmak istiyor, ama yapamıyor bunu. Neden amca, aramızdaki bu engeller nedir? Ben onu

tanıdıktan sonra hiçbir suçu olmadığını anladım. O kültürlü, duygulu kadın babam gibi nankör bir insanla uğraşamazdı. Bu bir güvercine kartalla boğuş, yavrunu al elinden demekti. O bunu yapamazdı. Belki babamın da beni çok sevdiğini biliyordu. Sonra kendi gururunu kurtarmak zorundaydı. Bana bir aralık ayrılık sebepleri arasında şöyle bir olayı anlattı :

«Babanız benim tahsilimi, bilgilerimi çekemiyordu. Bilgiç olan bir kadın aile hayatında çekilmezmiş. Onun ukalâlıkları hayatı zindan edermiş. Kendi kendisine hayret ediyormuş. Nasıl olup da bana tahammül edebiliyormuş. O da ağabeysi gibi sevdiği ve beğendiği bir kadınla evlenmek istermiş.»

Amca, yüzüne bakıyorum, hâlâ genç, hâlâ güzel. Davranışlarında, hareketlerinde öyle kibarlık var ki! İnsan ister istemez ona saygı gösteriyor. Böyle bir annem olduğu için mutlu olmam gerekir.

Buraya geldikten sonra, rüya gibi, hayal gibi bazı olayları hatırladım. Üç, üç buçuk yaşında bir çocuk çok eskileri hatırlayabilir mi? Buna pek emin değilim ama, köşkü gördükten ve bir rüyayı hatırlamaya uğraşır gibi birşeyler düşündükten sonra birgün Samiye hanıma sordum :

— Efendim, bana öyle geliyor ki, havuzun yakınında, fıskiyenin karşısında bezli bir şezlonga uzanmış bir yaşlı adam nargile içiyordu. Ben suyun fokurdamasını seyrediyordum. Bu adamı görür gibiyim. Yarı ağarmış bir sakalı vardı. Elime geçmiş bir silik fotoğraf görüyorum sanki.

Samiye hanım :

— Hatırladığınız kimse benim babam, sizin de büyük babanız Sadık bey olacak, dedi. Çünkü ondan başka nargile içen yoktu ailede...

Onun nisbeten genç öldüğünü ve Cezmi beyin babasına bir kaç defa büyük paralar verdiğini, babamla

evlenmesini de Cezmi beyin babasının istediğini anlattı.

Amca, annem her haliyle sevilmeye lâyık, kıymetli bir insan. Babamdan ayrılmak için başvurduğu avukat Mansur beyle evlenmiş. Bu adam anneme hayranmış. Müessif bir kaza sonucu hayattan ayrılmış. Evde ondan bazı izler gördüm. Anneme daima hanımefendi diye seslenirmiş. Annemin çok çeşitli resimlerini çekmiş, bundan bir albüm yapmış. Beraber kısa bir geziye çıkmışlar.

Samiye hanım bana ondan söz ederken :

— Çok iyi bir insandı, dedi.

Yakınlarda bir mezarlık var. Arife günü beraber oraya gittik. Bana kendi babasının mezarını gösterdi. Sonra kendisi bir başka mezara gitti. Ellerini açarak dua etti. Bu kadar çok okumuş bir kadının inançlara sahip olmasına insan şaşar. Çünkü biraz birşeyler bilenler hemen mukaddesatı inkâra kalkıyorlar.

Her iki mezar da yapılmıştı. Bu ikinci mezara ben de gittim. Avukat Mansur beyin mezarıydı. Ayak ucunda durdum ve ellerimi açarak sizden öğrendiğim duayı okudum. Dudaklarımın kıpırdamasıyla yetinmemiş, biraz sesli olarak okumuştum ki Samiye hanım

— Size amcanız mı öğretti? dedi.

— Evet, dedim. Ezberletti bana.

— Okuduğunuz nedir?

— Üç ihlâs, bir Fatiha. Fatiha Kur'an'ın anahtarı imiş. Son zamanlarda beni Cuma namazına da götürürdü.

— Ama burada gitmediniz.

— Evet. Oradayken onların hayatına uymuştum.

— Üzerinizde bazı alışkanlıklar kalmış. Meselâ bir eve girer veya çıkarken sağ ayağı atmak, bir işe başlarken besmele çekmek gibi.

— İnsan alışıyor, dedim. Amcam dürüst ve uyanık bir insandı. Bir şeye inanmanın bir güvence oldu-

ğunu söylerdi. Meselâ bir odaya girer veya evden çıkarken sağ ayağı atmakla insan temkinli davranır.

Mezarlıktan dönerken bunları konuşmuştuk. Bana :

— Ben de ölünce buraya gelecek misiniz? dedi.

— Bana böyle acı şeyler anlatarak yaşama gücümü kırmayınız lütfen, dedim. Ben yeni yeni hayata alışıyorum. İstediğim bir şeye kavuşmadan bana onun elimden gideceğini hatırlatıyorsunuz.

İşte böyle amca. Geçen gün bahçede bir sırada oturuyorduk. Elini omuzuma koymuştu. Ben başımı onun eline doğru yatırdım. Yanağımı elimin üstüne koydum. Elini sinirli bir hareketle çekti. Şaşırdım, beni istemediğini sandım. Sonra dönüşte yürümesine yardım etmemi ister gibi kolumu kucakladı...»

Amcama uzun uzun hayatımı anlatmıştım. Aradan bir kaç hafta daha geçti. Tatildeydik. Her gün bahçede veya kütüphanede meşgul oluyorduk. Samiye hanım köşkte kapalı yaşamayı seviyordu.

Bir gün bahçedeydik. Rahatsızdı. Müjgân diye seslendi. Epeyce uzakta olduğumuz için sesini duyuramadı. Ne istediğini sordum. Eter şişesini istiyordu. Onu koklamayı âdet edinmişti. Ben koşarak köşke girdim. Şişe yatak odasındaydı. Gecedolabından şişeyi aldım. Gözüme başlanmış bir mektup ilişti. Açık pencereden giren rüzgâr katlanmış olan mektubu açmıştı. Sahifenin üzerinde şu sözler vardı: «Bana onun mektubunu göndermemeliydiniz. Aramızdaki bu engelleri ben de biliyorum. İnsan birbirini uzaktan da sever...»

Hemen döndüm. Gözlerini kapatmıştı. Göğsü çarpıntılı nefeslerle inip kalkıyordu. Eteri alınca bana teşekkür etti. Kokladı. Ben :

— Hekim size bunun bir alışkanlık yapacağını söylemişti, dedim. Daha başka bir ilaç kullanmalısınız. Onun dediği gibi önce sizi üzen olayları ortadan kaldırmalısınız.

— Maziyi, çektiklerimi, ayrılık acılarımı mı kaldırayım? dedi. Benim elimde mi bunlar? Çektiğim hep yakın mazinin etkileri.

Bir iki gün sonra :

— Karşıya geçsek, iyi bir semtte bir daire kiralasak acaba sizin için daha iyi olmaz mı? dedim. Burada eski anılarınız içinde, bu tenhalıkta çok karamsar oluyorsunuz. Halbuki siz genç bir hanımefendisiniz. Şehrin hareketi, sesi, ışıkları sizi belki değiştirebilir.

Yüzüme hayretle baktı :

— Bu sizi de memnun edebilir, dedi.

— Elbette, dedim. Sizin neşelendiğinizi, hayata bağlandığınızı görmek beni çok mutlu eder. Beraber bir eğlence yerine gidebiliriz. Bir deniz gezmesi yapabiliriz. Konserler, tiyatrolar var. Buradaki kapalı hayat sizi zaptetmiş.

— Erol bey, insan ıstıraplarını da kendisiyle beraber götürdükten sonra her taraf birdir.

Dişlerimi sıktım, hiddetlenmiş gibi :

— Ben buraya geldikten sonra mutsuz oldum, dedim. Rahatsızlıklarınız beni çok üzüyor. Daima sizi düşünüyorum, gece uyanıp sizin odanızı dinliyorum. Geziniyorsunuz. Ama kapıyı açıp: Anne, nen var? diyemiyorum.

Gözlerime yaşlar gelmişti. Samiye hanım :

— Erol, diye seslendi. Nen var senin yavrum?

— Annem ol artık benim, dedim. Bu soğuk, buz gibi hayattan usandım.

Ağlamaya başlamışım. Samiye hanım yanıma oturdu :

— Bak yavrum, dedi. İnsanların her zaman içleri dışlarıyla bir değildir. Ben yaşadığım kadar senin yokluğunla inledim. Bir evlâttan ayrılmanın kolay olmadığını anlarsın. Bunu, bu ayrılığı ben istemedim.

— Biliyorum, dedim. Suç onun, daima o suçluydu, hep böyle suçlu kalacak.

Okulların açılmasına iki hafta kala bir gün amcam Nazmi beyi karşımızda gördük. Samiye hanım kendisini ancak bir iki defa görmüştü. Zaten Nazmi bey İstanbul'a pek gelmiyordu. Büyük şehirlerden uzak yaşamayı öngörüyordu. İşi de artık İstanbul'la ilgili değildi.

Bu gelişinde muhakkak büyük bir neden olmalıydı. Bir iki soluk aldıktan sonra anneme :

— Samiye hanım, dedi. Kardeşim Cezmi'den bir mektup aldım. Güçlükle yazmış. Çok hastayım, Erol'u görmek istiyorum, diyor. Benim yanımda zannediyor. Eğer müsaade ederseniz kendisini götüreyim.

Samiye hanım :

— Buna engel olacak değilim, dedi. Babasıdır.

İşte İstanbul'daki daireden çıkışımdan tamam beş yıl sonra tekrar apartmana dönüyordum. Kapıyı bir hizmetçi açtı. Kimi istediğimizi sordu. Amcam, Cezmi beyi görmek istediğimizi söyleyince :

— Cezmi bey hasta, dedi. Onu hastaneye kaldırdılar.

— Hangi hastaneye?

Hizmetçi cevap vermeden süslü püslü, hatta içki kokan bir kadın karşımıza çıktı. Mavi gözlerinden bunun Suzan hanım olduğunu anladım. O da benim yüzüme baktıktan sonra :

— Baban hastalandı, dedi. Burada enfarktüs geçirdi. Doktor onu Gureba hastanesine kaldırttı.

Suzan hanım bunları söylerken elindeki içki kadehini saklamaya lüzum görmemişti. Zaten arkasında açık bıraktığı salon kapısından kadınlı erkekli kahkahalar, şakalaşma sesleri ve konuşmalar geliyordu.

Amcam benim yüzüme baktı, ben amcamın yüzüne baktım. Amcam hiç cevap vermedi ama bana :

— Haydi, gidelim, dedi.

Bir taksiye atladık, hastanenin yolunu tuttuk. Amcam :

— Kadına bak, diyordu. Kocasını hastaneye yollamış, kendisi evde cümbüş yapıyor. Bu hastalığın bu ahlâksızlıklarla muhakkak ilgisi vardır, dur sen.

Babamın yattığı yeri güçlükle bulduk. Rengi soluk ve yüzü zayıftı. Gözlerinin içinde sanki batan birer güneş vardı. Ağır hastalar koğuşuna koymuşlardı. Odada iki kişi daha vardı. Ateş, nöbet içinde yatıyorlardı.

Babam amcamı ve beni görünce elini sallar gibi yaptı. Amcam benden evvel ona yaklaştı, eğildi, yüzünden öptü. Babam da onun elini tuttu, dudaklarına götürdü. Amcam :

— Telâş etme Cezmi, dedi. Daha genç sayılırsın, atlatırsın. Zaten hekim iyiliğe döndüğünü söyledi. Yalnız heyecanlanmayacaksın.

Sonra beni babama doğru itti. Ben de onu öptüm. O da beni öptü. Gözlerini gözlerime dikmişti. Beni inceler gibiydi. Dudakları kıpırdadı :

— Maşallah, ne kadar büyümüşsün?

Sonra içini çekti :

— Beraber yattığımız geceleri hatırlıyor musun?

Gülmeye çalıştım. Elimi iki eli arasında tutuyordu. Elleri soğuktu.

— Sana karşı vefasızlık ettim Erol. Ama seni unutmadım. Bütün çektiklerim alnımın yazısı, kendi yanlış hareketimdir. Allah bana melek gibi bir kadın kısmet etmişti. Ben onun kadrini bilemedim. Daha doğrusu...

Yanımızda bir hemşire vardı :

— Cezmi bey, dedi. Heyecanlanma yok. Başka bir gün anlatırsın.

Babam sırıtır gibi gülerek :

— Kızım, dedi. Benim için başka bir gün var mı? Ben bu günü, oğlumu bekliyordum. Söylemezsem tıkanır giderim.

Hemşire babama bir iğne yaptı. Bir zaman için bizi dışarıya çağırdı. Bir doktor girdi küçük koğuşa. Sonra çıkarken :

**Babamın yattığı yeri güçlükle bulduk. Rengi soluk ve yüzü zayıftı.**

— Fazla kalmayınız, dedi.

Tekrar içeriye girdik. Babamın arkasına yastıklar konmuştu. Biraz doğrultulmuştu. Küçük bir kadehle hemşire ona su içirdi ve geriye çekildi.

Babam benim yüzüme bakarak :

— Kendi hatamın cezasını çektim oğlum, dedi. Buna yanmam, ama sana karşı haksızlık ettim. Beni bağışla Erol.

— Baba, böyle konuşma, dedim.

— Bırak söyleyeyim, dedi.

Amcama işaret etti. Amcam :

— Ne var? dedi.

— O karının yanına koyma bunları. Acıma ona. Mahvetti beni ağabey. Mahvetti. Elimde avucumda bir şey kalmadı. Karının bankada hesabı var. Bunlar hep benden çaldığı paralar. Cep defterimde numarası vardır.

Babam yastığının altından bir küçük defter çıkardı. Amcama verdi, sonra başını başka tarafa çevirdi.

Hastabakıcı bizi dışarıya çıkarttı.

GÜNAHKÂR BABAM öldü. Amcam onu o halde bırakıp gitmemişti. Sirkeci'de bir otelde kalmıştı.

Bir sabah Samiye hanım bana :

— Amcan telefon etti Erol, dedi. Seni Sirkeci'de Bursa otelinde bekliyor. Biraz acele istedi.

Benim aklıma hemen fena birşey gelmişti. Annem sakin ve metindi. Ben kapıdan çıkarken :

— Üzme kendini, dedi.

Boğazım tıkanıyordu. İnsanlar kendilerine karşı haksızlık edenleri böyle bütün davalarını bırakarak ölüme yaklaştıkları zaman kolay affederler. Ben de babamın yalnız bana karşı iyi olduğu zamanları hatırlıyor ve sık sık yaşaran gözlerimi siliyordum.

Otelin kapısında beni bekleyen amcam :

— Bana bak oğlum, dedi. Bu hale gelen bir adamın yaşaması artık yaşamak değil, her an ölmek demektir. Baban artık kurtuldu. Dün akşam ölmüş. Başın sağ olsun. Haydi gidelim.

Bir şeye yetişecekmişiz gibi hızlı yürüyorduk. Bir taksi ile hastaneye gittik. Orada herşey hazırdı. Babamı cenaze arabasına koymuşlardı. Amcam hastanede hizmet edenlere biraz para verdi. Sonra beraber camiye gittik. Babamın cenazesini bir taşın üzerine koyarak beklettiler.

Öğle namazına kadar aç bekledik. Amcam camiye girerek namaz kıldı. Sonra tekrar babamın cenazesinin yanına geldi. Oraya biriken beş on kişi ile beraber cenaze namazı kıldılar. Ben de onlara katıldım. Ne okunacağını bilmiyordum. Amcamın yanında duruyor ve onun yaptığını yapmaya çalışıyordum.

Daha sonra araba ile mezarlığa gittik. Tabutu taşımak için şoför de bize katılmaya mecbur oldu.

Cezmi efendi, o çok zengin tüccar, işte böylece fakir bir rençberin ölüsü gibi kaldırıldı. Amcam kürekle toprak attı. Ben de ona yardım ettim. Sonra dua okundu, ellerimizi açarak dua ettik, amin dedik ve babamı orada bırakarak döndük. Bizi takip eden taksi bizi Sirkeci'de bıraktı.

Amcam otelde elini yüzünü yıkadıktan sonra :

— İşte böyle oğlum, dedi. Ölenle ölünmez. Şuradan iki lokma birşey yiyelim. Sonra Erenköyü'ne gideriz. Annenle konuşacaklarım var.

Ne garip, insan yaşamak için yemek yemek zorunda kalıyor. Ne kadar üzüntülü olsa bunu yapıyor.

Akşam üzerine doğru köşke geldik. Annem durumu zaten biliyormuş. Amcam bizleri teselli için babamın yanlış hareketlerinden söz etmeye kalkınca :

— Ağabey, dedi. Ölüleri hayırla anmak lâzım. Ben bana yapılanları affettim. Erol da elbet affetmiştir. İn-

san kendi yanlışlıklarının, günahlarının cezasını kendisi çeker. Cezmi bey gibi büyük bir tüccarın böyle hastane köşesinde ölmesi Allah'ın takdiridir.

Amcam :

— Samiye hanım, dedi. Apartmana gittiğimiz zaman dairede cümbüş vardı. Kadın sarhoştu. Kadınlı erkekli bir yığın misafir toplamıştı başına. Fakir bir evden alarak Şişli gibi bir yerde kendisini sosyeteye sokan o adamın hastanede olduğunu bilmiyordu sanki. Şimdi bizim meseleye gelelim. Bu daire sizin üzerinizdedir. Cezmi'nin orada oturmaya bile hakkı yoktu. Derhal bir tahliye davası açmak lâzım. Avukatınız var mı?

Samiye hanım :

— Elbette, ayarttığı adama da yar olmayan bu kadına daireyi bırakacak değiliz, dedi. Orasını ben Erol için bırakmıştım. Benim maaşımı alan, bazı işlerimi takip eden umumî vekilim avukat Cemil bey var. Kendisini çağırayım, siz de görüşünüz.

Amcam köşkte kaldı. Ertesi sabah Cemil bey geldi. Bu epeyce yaşlı, ama bilgili bir avukattı. Samiye hanımın bir kaç yerdeki iradından para topluyor ve maaşını alıyor, vergi gibi, tamirat gibi işlerine bakıyordu.

Samiye hanım davayı anlattı. Adam :

— Derhal davayı açmak ve eşyayı tesbit etmek lâzım, dedi.

Cemil bey gerekli vesikaları aldı. Noterden bir protesto çektikten sonra icradan bir karar alarak eşya tesbitine gitti.

Bu dava uzayacağa benziyordu. Avukat amcamın gitmek zorunda olduğunu ileriye sürerek ifadesinin alınmasını temin etti.

İcra memuru, bir polis ve avukatla ben ve amcam daireye girdik. Amcam ne olup bittiğini biliyordu. Eşyanın bir kısmı ortadan kalkmıştı. Bir kısmına da Suzan hanım sahip çıkmaya kalkıyordu. O da bir avukat

tutmuştu, ama dairenin tapusu annemin üzerindeydi. Suzan hanımla, babamdan olan kızı ile hiç bir ilgisi yoktu.

İlk mahkemede ben de bulundum. Yalnız Dursun efendi ile Halime hanım değil, Suzan hanımın ihtiyar babası ve hastalıklı amcası da gelmişti. Bunlar kızlarının yolunu sapıttığını, kendilerini bile istemediğini, fakat son zamanlarda eve apartman dairesinden bazı eşya kaçırdığını anlattılar.

Kadın ileri geri konuşuyor, kocasının malının kendisinin olduğunu ve bir çocuğu ile sokağa atılamayacağını söylüyordu. O zaman avukat onun bankadaki parasını, hesap numarasını anlattı. Kocasının öleceği günlerde bütün ahbaplarını başına toplayarak eğlenceler tertiplediğini anlattı.

Suzan hanımın derhal daireyi terketmesine karar alındı.

İki gün sonra avukat Cemil bey köşke telefon etti. Suzan hanımın eline geçirdiği bir keserle camları, aynaları kırdığını ve bütün apartmanın ayağa kalkarak polise haber verdiklerini ve komiserin kadını teskin etmesine karşılık hakaret görünce zabıtaya hakaret yüzünden yakalanarak suçüstü mahkemesine götürüldüğünü anlattı.

Amcam hemen o gün gitmek üzereydi, ama iş böyle olunca hemen Şişli'ye giderek apartman dairesini işgal etti. Ben de kendisiyle beraber oraya girdim. Daire hakikaten pek harap bir hale gelmişti. Hatta kadın bir aralık yakmaya kalkmış ve kanapeleri benzin dökerek tutuşturmuştu.

İşte bu sırada ortaya bir mesele çıktı. Dairede on yaşında kadar bir kız vardı. Bu Suzan hanımın doğurduğu kız ve benim babamdan olan üvey kardeşimdi. Son günlerde kız perişan olmuş, hatta aç kalmıştı. Annesine benzeyen tarafı yoktu, daha çok babamı andırıyordu.

Amcam bu kızla konuştu. İlkokulun dördüncü sınıfına geçmiş olan kız durmadan :

— Annem deli oldu, annem deli oldu. Babamı o öldürdü, diyordu.

Kadın hakikaten işi azıtmış, kumar oynamaya başlamış, içkiye düşmüş, bir gün babasının üzerine yürümüş, Cezmi bey hırsından boğulacak gibi olmuş, yere düşmüş. Onu misafirler hastaneye kaldırmışlar.

Kız babası için ağlıyor ve annesinin «Fena kadın» olduğunu söylüyordu. Zaten hizmetçi de mahkemede biraz sıkıştırılınca Suzan hanımın Cezmi beyin düşüp bayılmasına sebep olduğunu, hatta düştüğü yerde onu tekmelediğini, babasının üzerine kapanan Nazan'ı da bu arada tekmelediğini anlatmıştı.

Komşuların hepsi Suzan hanımın aleyhine konuşuyorlardı. Bir kişi yoktu ki onu suçsuz bulsun.

Nazan amcama ve bana sokulmaya mecbur oldu. Çünkü açtı ve okul da açılmıştı. Amcam Samiye hanımla konuşarak Halime hanımı Şişli'ye getirdi. Hem daireye sahip çıkacak, hem bana, hem de Nazan'a bakacaktı.

Bankadaki paralara el konduğu için Suzan hanım artık on parasızdı. Şimdi kocasının varisi olduğu için yazıhanedeki ödenmeyen bonolar ve ticaretteki borçları onun bankaya yatırdığı paradan karşılanıyordu.

Ben de Şişli'deki dairede kalıyordum. Fakat haftada bir iki defa Erenköyü'ne giderek Samiye hanımı görüyordum. Annem tokgözlü ve insanlara karşı kin tutmayan bir kadındı. Suzan hanım için:

— Kadının ne suçu var, Allah öyle yaratmış, her insan iyi ve başkalarına faydalı olamaz, diyordu.

Suzan hanımın kendi kızına bile hayrı dokunmamıştı. Belki çocuk babamın yardımı ile okumuştu. Annesinin babası olan ihtiyar adam, kızının hapiste olduğunu öğrenince gelip kızı almaya kalkmıştı. Amcam :

— Bakacak iktidarınız var mı? diye sordu.

— Kendi boğazımızı güç doyuruyoruz.
— Nasıl bakacaksınız bu kıza?
— Ne bileyim, açıkta mı bırakayım?
— Şimdilik bırak burada. Erol onun baba bir ağabeysidir. Kız okulundan da olmasın. Gerekirse size getirirler.

Havalar bozdu, yavaş yavaş kış bastırdı. Samiye hanımın yardımı ile dairede oturuyorduk. Bu arada birikmiş su faturası, elektrik faturası, kapıcı parası gibi bir takım borçlar ortaya çıkıyordu. Kışla beraber yakıt parası da istediler.

İşte karların yağdığı bir günün gecesi hayatımda hiç unutamayacağım bir olay geçti. Geceyarısı dairenin zili durmadan çalıyordu. Gürültülere kalktım, Nazan da kalkmıştı. Halime hanım kapıdan :

— Burada işin yok senin, haydi babanın evine git, diyordu.

Dışarıdaki ses :

— Donuyorum, diyordu. Sırtıma giyecek bir şey ver.

Halime kadın kendi mantosunu zincirle kapalı olan kapının arasından dışarıya bıraktı. Kadın :

— Para, diyordu, bir yol parası olsun ver.

Halime hanım galiba beş, on lira kadar bir parayı da verdi. Suzan hanım çekilip gitti. Arası çok geçmeden sabaha karşı bir komiser geldi. Hastaneye götürülürken Suzan hanım bir yolunu bulup kaçmış. Onu arıyorlarmış. Halime hanım olanları anlattı.

Ertesi gün gazetelerde okuduk. Bir zamanlar sosyetenin belirlenmiş kadınlarından biri olan Suzan hanım akıl hastalıkları hastanesine götürülürken kaçmaya muvaffak olmuş. Sabahleyin kendisini babasının evinde yakalamışlar. Fakat bu kaçış onun için çok kötü bir sonuç vermiş, şiddetli bir soğukalgınlığı ile yatmış, hastaneye kaldırmışlar.

Nazan bunları duyduğu halde fazla üzülmüyordu.

Hain bir kız değildi ama annesinin babasına yaptığı eziyet, onu hasta etmesi ve ölümüne sebep olması kızın aklından bir türlü çıkmıyordu.

Hatta, annesinin kapıya geldiği o gece Halime hanıma :

— Açmayın, sakın açmayın, beni de öldürür, diyordu.

Mahkemede babası yere düşünce annesinin onu tekmelediğini ve kurtarmak istediği zaman kendisine de vurduğunu söylemişti.

Akıl hastanesinin arabasından, ince bir hasta gömleği ile ve yalınayak kaçmak, ta Şişli'ye kadar gelmek, oradan babasının Aksaray'daki evine gitmek Suzan hanımın ölümüne sebep olmuştu.

Ne garip bir rastlantı ki, onu da en yakın hastane olan Gureba'ya götürmüşler, o da kocasının öldüğü hastanede son nefesini vermişti.

Ölmeden önce apartmana haber yollayıp Nazan'ı istemiş, ancak pazar günü ziyaret günü idi. Kız gitmek istemiyordu. Bunun bir görev olduğunu kendisine anlattım. Portakal, mandalina, muz gibi bazı yiyecekler ve bir şişe kolonya aldık. İki gün önce bizi, daha doğrusu kızını istemişti. Biz pazarı beklemek zorunda kalmıştık.

Hastaneye gittik. Bir hemşire bize kimi aradığımızı sordu. Nazan :

— Annem, dedi. Burada yatıyor. Galiba zatürree olmuş.

Hemşire bir odaya girdi. Bir hekimle konuştu. Hekim Nazan'ı çağırdı. Hediyeleri elinde bir filede taşıyan kızla beraber ben de odaya girdim.

Hekim üzüntülü bir halde :

— Yavrum, dedi. Biraz geç kalmadınız mı?

Nazan kıpkırmızı olmuştu :

— Ziyaret gününü bekledik efendim.

— Anneniz evvelki gün vefat etti kızım. Başınız sağ olsun.

Nazan'ın gözlerinden bir kaç damla yaş indi. Bütün acıması bu oldu. Elindeki fileyi yere bıraktı. Doktor :

— Bu hediyeleriniz › koğuştaki yoksul hastalara verirsiniz, dedi. Hemşire sizi götürsün. Annenize gelince, babasının adresi vardı bizde. Oraya haber gönderdik, fakat ölüsüne sahip çıkmadılar. Zaten yoksul bir adammış. Eğer anneniz kaçmasaydı belki daha uzun zaman yaşardı. Ama hem alkolik olmuş, hem de beyaz zehire alışmış.

Doktor bize bir hizmette bulunmuş gibi kendisine teşekkür ettik. Hemşire bizi koğuşa götürdü, portakalları, mandalina ile muzları hastalara dağıttı. Sonra kolonya şişesini açarak avuçlarını uzatan hastaların avuçlarına sıra ile döktü.

Biz baba bir iki kardeş hastaneden çıktık. Suzan hanımı bir gün evvel kimbilir hangi mezarlığa gömmüşlerdi.

Cemil bey mahkeme neticesini bize bildirdi. Cezmi beyin bıraktığı borçlar ancak bankadaki paradan karşılanabilmiş. Avukat bile hakkını alamamış. Bu mesele böylece kapandı.

Ben o akşam oturup amcama bir mektup yazdım. Şöyle diyordum :

«Suzan hanım da öldü. Kızını çağırmış. Hastaneye ben götürdüm, fakat geç kalmışız. Bir gün evvel onu defnetmişler. Nazan fazla müteessir olmadı. Annesinin hem alkolik, hem de beyaz zehire alışkın olduğunu biliyordu. Sonra babasının ölümüne sebep olduğu için ona kinlenmiş, bildiğiniz gibi mahkemede annesine karşı ifade vermişti.

Benim için ve annem için acı anılarla dolu olan bu apartman dairesinde kalmakta bir mana yok. Bugün telefonla bunu anneme söyledim. Kışın okula gidip gel-

menin güç olacağını, ama buna katlanırsam yalnızlıktan kurtulup memnun kalacağını söyledi. Ona Nazan'dan söz ettim. Ne yapmam gerektiğini sordum. Bana:

— Nazan'ı da al, getir, beraber düşünürüz, ne de olsa senin kardeşindir, sokakta veya sefalet içinde bırakamazsın, dedi.

Cemil beyi bulup zaten eşya namına pek birşey kalmamış olan dairedeki kalanları bir odaya kapatıp daireyi kiraya vermesini söylememi anlattı. Yarın dairenin anahtarını Cemil beye bırakıp Nazan'la birlikte, kitaplarımızı ve elbiselerimizi alıp Erenköy'e gideceğiz. Halime kalfa şimdiden ağır eşyayı odalardan birisine dolduruyor.

Annemin Nazan'ı nasıl karşılayacağını bilmiyorum. Ama tanıdığım kadar sakin, aklı başında ve dürüst bir kız. Bana anlattığına göre, dipdeki odada babam ona ders çalıştırırken salondan kahkahalar ve tepinmeler gelirmiş. Kaç defa komşular şikâyetçi olmuşlar. Ama babam bir türlü Suzan hanımın bu taşkın hareketlerini önleyememiş.

Nazan Erenköyü'nde kalırsa, derslerinin aksamaması için ben her sabah onu okuluna götürüp, akşam dönüşünde de alırım. Annemin kararı tabii benim tarafımdan değiştirilemez. Burada çirkin bir deyim kullanmak zorundayım amca. «Öküz öldü, ortaklık ayrıldı» derler. Senin bana söylediğin gibi artık ölüleri hayırla anmamız lâzım. Babam günahını çok ağır ödedi. Suzan hanıma gelince o da lâyık olduğu yeri buldu.»

SAMİYE HANIM bizi bahçede karşıladı. Nazan epeyce kızararak ona doğru gitti. Elini öptü. Samiye hanım da onun çenesini okşadı

— Hoş geldin kızım, dedi.

Annemin ne dereceye kadar olgun ve duygularına baş eğmeyen, başkalarına kin gütmeyen bir hanım ol-

duğunu anladım. Yalnız kaldığımız zaman içimden gelen bir istekle ellerini tuttum ve öptüm. Bu benim pek seyrek yaptığım bir hareketti. Annem duygularını yüzünde belli etmeden

— Neden heyecanlısın Erol? dedi.

— Şişli'de kaldığım kadar hep sizi düşündüm, dedim. Sizinle bir çatı altında yaşamaktan çok mutluyum anne. Hele gösterdiğiniz bu yüksek insanlık vasfı beni çok üzdü. Ağlasam da yeri var.

— Ne yaptım ki Erol.

— Bu size ihanet eden adamın ve sizin yerinizi alan kadının kızını evinizde görmeye katlanıyorsunuz.

— Bu katlanmak değil Erol. Bu kızın ne suçu var? Suçlu bile olsa onu doğru yola çekmek, iyi insan olmasını sağlamaya çalışmak insan olarak bize düşen bir görev değil mi?

Başımı okşayan elini tuttum, öptüm. O da bana doğru uzandı, beni yüzümden öptü. Ona yavaşça sarıldım. Göğüs göğüse gelmiştik. Kalbinin çarpıntısını duyuyordum. Bu sırada yakınımızda bir hıçkırık duyduk. Ana oğul ayrılarak baktık. Salona giren Nazan ağlayarak kaçıyordu.

Annemle ikimizin boyu artık bir olmuştu. Ben epeyce boylu olan anneme yetişmiştim. Ne olduğunu düşünüyorduk. Annem salonun kapısına kadar giderek oradan seslendi :

— Nazan, buraya gelir misin?

Bunu bir daha tekrarladı. Kapalı bir kapının arkasından hıçkırıklar geliyordu. Sonra kapı açıldı. Yüzü gözü kıpkırmızı olan kız :

— Efendim, diye seslendi.

Bize doğru geldi. Salona girdik. Annem

— Ne oldu Nazan? diye sordu.

Kız hayli düşündükten sonra :

— Sizi gördüm de annemin ne olduğunu anladım, dedi.

— Bu sözünü açıklar mısın?

— Bilmem, anlatamayacağım size. Siz çok iyisiniz. Ben kim olduğumu, kimin nesi olduğumu biliyorum. Böyle olduğu halde beni evinize aldınız. Ben sizi daima kötüleyen bir kadının kızıyım. Size anlatmak istediklerim var. Bunları söylersem biraz açılacağım, yoksa boğazım tıkanıyor.

— Ben beklerim Nazan. Kendini sıkma, yabancı gibi tutma. Benim birşeyim olmayabilirsin ama, Erol'un baba bir kardeşisin.

Halime hanımla Dursun efendi de annemin bu uysallığına ve insanlığına şaşıyorlardı. Hatta Dursun efendi bir aralık bana :

— Eeee, dedi. Doğrusu pes. Bu hanımefendi insan değil, melek. Kim alır evine o adamla o kadının kızını.

Bir iki gün, Nazan'la okula gidip gelirken kız çok sessiz ve içliydi. Ancak pazar günü, kahvaltıdan sonra, salonda toplandığımız zaman ağlamaya başlamıştı.

— Sizi rahatsız ediyorum efendim, dedi. Ama çok, çok üzgünüm, annemin fenalıklarını düşündükçe deli olacağım geliyor. Babam beni severdi. Belki sevecek başka kimsesi kalmamıştı. İlk zamanlar ağabeyimin odasını bozdurmadı. Hatta eşyasına dokundurmadı. Oraya kendisi girer, oturur, pencereden bakarak, veya çalışma masasına oturarak başı elleri arasında düşünürdü. Annem onu daima rahatsız ederdi. Pek özledinse getir, derdi. Babam «Buraya çağırıp senin bulunduğun evde ıstırap çektiremem ona», derdi. Bu yüzden kavga ederlerdi.

Nazan'ın yaşlı gözlerinin önüne sinema perdesinde görür gibi bazı olaylar geliyor, yüzüne yaşlar inerek anlatıyordu.

— Ağabeyimle beraber çekilmiş resimleri vardı babamın. Annem onları yırttı. Bunun için babam: «Ne oğlumun, ne de annesinin hatıralarını, içimdeki sevgi-

lerini sen gideremezsin yılan», diyordu. «Samiye'nin adını anmaya bile hakkım yok. Ama o benim içimde din sevgisi gibi bir duygu ile yaşıyor. Ben olan lâyık bir adam değildim».

Annem hafifçe kaşlarını çatarak :

— Böyle şeyleri bize anlatmasan daha iyi olur Nazan, dedi.

Nazan önüne bakarak :

— Bırakınız da söyleyeyim, diyordu. Babam suçlu bir insandı. Ama pişmanlıklarını söyleyemeden öldü. Onun öldüğü gece dairede toplantı vardı. Suzan hanım viski içiyordu. Durmadan içiyordu. İkisinin arasında korkunç bir uçurum vardı. Bir gün süslü bir tabağı aradı babam. Bu tek kalmıştı. Hep onun içinde yemek yerdi. Bir gün hizmetçiden istedi. Bu tek kalmış tabağı hizmetçinin elinden alan annem yere çarparak kırdı. Nazik bir insan olan babam ayağa kalktı, annemi çekip ayağa kaldırdı, yüzüne birkaç tokat vurdu. Sonra bir hafta kadar dargın durdular. Bir tabak için annemi dövmesinin sebebini anlayamamıştım. Ama sonradan öğrendim. Bu tabak ilk evliliğiniz sırasında sizinmiş. Karı koca bir örnek tabağınız varmış. Babam Suzan hanıma :

«Nankör, hâlâ onun dairesinde oturuyor, onun, eşyasını kullanıyor, onun ekmeğini yiyoruz,» diyordu.

Nazan içini çekiyordu :

— Affedersiniz efendim, babam sizi hiçbir zaman unutmamıştı. Kendisini daima suçlu buluyordu. Ben çocuk aklımla bunu anlıyordum. Annem de bunu biliyor, hırsından dèli oluyordu. Birkaç defa dövüştüler ama annem bir erkek olan babamla başa çıkamayacağını anlamıştı. İşte bu yüzden evde kıymetli olan ne varsa onları yavaş yavaş, o zamana kadar adını bile anmadığı babasının evine götürmeye başlamıştı. Kristal kaplar, gümüş eşya, antika tabaklar hep birer birer ortadan kayboluyordu. Sonra babama hep içki içiriyor-

du. O içip sızınca ceplerini karıştırır, defterine bakar, paralarını sayardı. Bu paralar daima eksilirdi. Eksilen paralar da hizmetçilerden bilinir veya bazen benim üstüme atılırdı. Bu yüzden benim annemle aram gittikçe açılıyordu. Annem bana artık annelik yapmıyordu. Zaten kendisi de öz babasını tanımak istemeyen bir kadındı.

Üvey kardeşim de pek doluydu. Annemi yadırgayacağına ona sokuluyor, hakiki anneliği onda aramak istiyor, benden daha fazla girgin davranıp kendisini kabul ettirmek istiyordu.

Ahçıbaşı ve kalfa onun için «sırnaşık» diyorlardı. Ama kız sırnaşık değildi. Kendisine sahip çıkan birisini arıyordu.

Avare ve anası gibi serseri ruhlu bir kız değildi o. Derslerine çalışıyor, kendisine yapılanların kıymetini biliyor, bunları iyi tutuyor, annem kendisine harçlık verirken :

— Daha param var efendim, diyordu. Harcamıyorum ki.

Annem :

— Ben sana canın birşey isterse alırsın diye veriyorum, diyordu.

— Herşeyim var efendim, siz herşeyi düşünmüşsünüz. Ben Şişli'deyken bu kadar rahat değildim.

Bir gün, bir pazar günü, avukat Cemil bey yanında ihtiyar bir adamla birlikte geldi. Adamın elinde iki tane ufarak çuval vardı. Bir taksiden inmişlerdi. Biz bahçede oturuyorduk. Nazan :

— Büyükbabam, diye seslendi.

Annem gelenlere oturacak yer gösterdi. İhtiyar adam :

— Hanımefendi, dedi. O kahbe evlâdın apartman dairesinden çalıp bize saklattığı bazı eşyayı getirdim.

Çuvallardan birer birer çıkarmaya başladı. Kristal kâseler, sigara tablaları, ufak, büyük vazolar. Sonra

gümüş şamdanlar, şekerlikler, tepsiler, resim çerçeveleri, kaşık, çatal ve bıçaklar, bardak zarflar.

Annem şüphesiz babasının hediyesi olan bütün bu eşyayı tanıyordu. Adam işini bitirdikten sonra :

— Hasta idim hanımefendi, dedi. Bu zamana kadar kendimi toparlayıp getiremedim. Bunlar benim için büyük bir sıkıntı oluyordu. Çalınacak, biri içinden bir parça alacak diye korkuyordum.

Annem bu getirilen eşyayı reddetmedi ama karşılığında da epeyce bir para verdi. Bunu da adama zorla kabul ettirdi. Adam giderken bir komşusundan ödünç aldığı iki küçük boş çuvalı da götürdü ve annem Nazan'a :

— Büyükbabanın elini öp, dedi.

Nazan son defa büyükbabasının elini öptü. Belki artık bu ihtiyar adamı bir daha göremeyecekti.

Nazan'ın ilkokulu bitirdiği ve benim de lisenin son sınıfına geçtiğim yılın tatil ayındaydı. Bir akşam Nazmi beyi karşımızda gördük. Artık elinde bir baston vardı. Temiz pak giyinmişti. Kendisini çok iyi karşıladık. Annem de ona ağabey diye sesleniyordu. Amcam kâh «Hanımefendi», kâh «Yenge hanım» diyordu.

Pek yaşlı olmadığı halde yorgun görünüyordu. O akşam yemekte :

— Öküz öldü, ortaklık ayrıldı hanımefendi, dedi. Ama insanların birbirini anlamaları için mutlaka akraba olmaları gerekmez. Yedi kat el arasında bile geçim olur. Bakınız siz size karşı suçlu olan iki insanın kızını almışsınız, ona hiç yadırgamadan bakıyorsunuz. Ben kötü bir adamın ağabeysi olduğum halde bana evinizin kapısını açık tutuyorsunuz. Bu sizin yüksek insanlığınızı gösteriyor. Hanımefendi, buraya gelişimin bir tek sebebi var. Biz, karı koca verimsiz bir ağaç, meyve vermeyen bir ağaç gibi sipsivri kaldık. Bunun sıkıntısını çekiyoruz. Hayat bize bir mezar gibi sessiz

ve yalnızdır. Bu yalnızlık, bu sessizlik içinde ölümü bekler gibiyiz.

Annem dikkatle dinliyordu. Amcam hakikaten acıklı bir durumdaydı.

— Hanımefendi, dedi. Erol bizdeyken mutlu olmuştuk. Evin içinde bir ses, bir varlıktı o. Ona alışmıştık. Ama onu daha fazla alıkoymaya hakkımız yoktu. Fakat Nazan öyle değil.

Annem hayretle :

— Nazan mı? dedi.

— Evet hanımefendi, ben Nazan'ı istiyorum. Evimize bir ses, bir renk, bir ışık olarak onu istiyorum. Sabriye hanıma da bunu söyledim. Buradan eli boş gelmememi söyledi. Gözleri yolda. Biz de yok yoksul insan değiliz. Nazan'ı evlât edinelim. Varımız yoğumuz kendisine kalır. Arkamızdan bizi de hayırla anacak bir insan bulunsun.

Annem bir zaman düşündükten sonra :

— Nazan bize yük değil, dedi. Özellikle Erol'un öz kardeşidir. Evin içinde kendisini rahatsız hissetmiyor. Ona alıştık. O da bize alıştı. Beni suçlu bulmayın, bakınız burası medenî bir şehir. Burada herşey var. Ama Erol'un anlattığına göre kasaba birçok medenî araçtan yoksun. Orada kıymetli olan siz ve eşiniz varsınız. Erol sizi sevmeseydi oturamazdı orada.

Amcam içini çektikten sonra :

— Samiye hanım, dedi. Ben merhum kardeşim gibi İstanbul'da doğdum. Karım Sabriye hanım da İstanbullu'dur. Kasabaya yerleştimse memuriyetim orada olduğu içindi. Karı koca rahat geçinecek kadar bir emekli aylığım var. Erol da çok iyi bilir, bankada yarım milyona yakın bir param var. Bunlardan başka kasabanın en zengin bakkal dükkânı benim. Bugün gözü kapalı iki yüz bin lirası var. Köyde de tarla, bağ gibi, hayvan gibi malım var. Buradan da yılda yüz bin lira kadar bir gelir sağlanıyor.

— Nazmi bey, siz hayli zenginmişsiniz.

Annem gülümsemişti. Amcam :

— Fakir sayılmayız, dedi. Köydeki maldan başka bakkaliyeyi satıp, evi satıp İstanbul'a gelmeyi, bir daire almayı düşünüyorum. İstanbul'da yaşayacağımıza göre Nazan kasaba yoksulluğu çekmez. Zaten müşterilerim hazır. Eğer razı olursanız onu da alıp kasabaya gideyim. Okullar açılmadan döneceğiz. Biz de son zamanlarımızda rahat yaşarız.

Annem kararı Nazan'a bıraktı. Kız tereddüt ediyordu. Daha sonra tatil sonuna kadar amcamla kasabaya gitmek, orada kalmak için izin istedi. Annem de buna razı oldu.

İki gün sonra bavuluna pek lüzumlu eşyasını koyan Nazan, amcamla beraber çağırdığımız taksiye biniyordu.

Ayrılırken annemin boynuna sarıldı ve :

— Sizin elinize bakmadan, size muhtaç olmadan sizi daha çok seveceğim, diyordu. Siz annelerin en iyisisiniz.

Bunu babam da, o suçlu ve günahkâr babam da biliyordu. Ama kendisini affetmesini isteyip annemin ellerine sarılmadan, uzaklarda ölüp gitmişti.

**— S o n —**